

PRZEMYSŁOWIEC

E. DĄBROWA

Drzewiecki & Jeziorański

INŻYNIEROWIE

Fabryka przyrządów ogrzewania centraln. i Biuro konstrukcyjno-techniczne

Przedsiębiorstwo koncesyonowane przez Magistrat Król. stoł. miasta Krakowa L. 76.770/903 III.

Adres: Warszawa, Aleje Jerozolimskie Nr. 85. (dom własny).

Adres telegraficzny: Warszawa Drzewiecki Jeziorański.

Wodociągi i Kanalizacje. ❄ Ogrzewania centralne i Wentylacje. ❄ Urządzenia gazowe.

Firma wykonała w ciągu **jedenastu lat** działalności około 1000 instalacyj. 65

Fabryka Maszyn i Odlewnia

2

Księcia A. LUBOMIRSKIEGO we Lwowie

6

Lwów-Podzamecze ul. Św. Marcina 11.

Adres dla telegramów: SRENIAWA-LWÓW.— Telefon 559. — Konto poczt. Kasy Oszczęd. 867201.

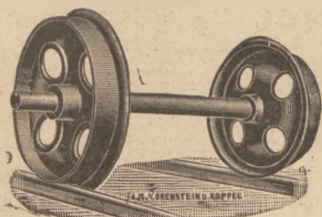
Wykonywa wszelkie roboty, wchodzące w zakres przemysłu maszynowego:

1. Urządzenia, rekonstrukcje i reperacje gorzelń, browarów, młynów, tartaków, cegielń i innych zakładów przemysłowych.
2. Kotły parowe, konstrukcje żelazne, rezerwoary i wszelkie inne roboty kotlarskie.
3. Jako specjalność: transmisje o kołach pasowych, formowanych maszynowo, wykonane przy pomocy maszyn specjalnych.
4. Odlewy żelazne z własnych i nadesłanych modeli od najlżejszych do 5000 kg. wagi. Odlewnia zaopatrzona w najnowsze maszyny do formowania, daje nam możność zadowolnić najostrzejsze wymagania odbiorców naszych.

Prosimy o zwrócenie uwagi na markę ochronną na wyrobach naszych. 57

ORENSTEIN i KÖPPEL

Fabryki kolei wązkotorowych i lokomotyw

BIURO:

Łwów

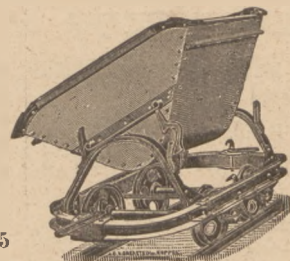
Pasaż Mikolascha

Składy:

ul. Grodecka 127.

Telefon Nr. 594.

URZĄDZAJĄ I DOSTARCZAJĄ

65

Koleje polne, lasowe, oraz dla celów przemysłowych, do ruchu ręcznego, konnego, parowego i elektrycznego. Splaty amortyzacyjne.

Koleje linowe — Koleje elektryczne — Koleje przenośne — Koleje drugorzędne — Koleje dojazdowe — Lokomotywy — Wózki — Bagiey ręczne i parowe.

Wynajmuje kompletnie urządzone koleje. Roboty przedwstępne, trasowanie.

3 Katalogi, kosztorysy, rysunki darmo i opłatnie.

14 Katalogi, kosztorysy, cenniki darmo i opłatnie.

Wodociągi, Ogrzewania centralne itd. urządzają CHYLEWSKI, HRUBY i Sp. (patrz ogłoszenia str. 4 i 20.)

Patenty

na wynalazki

wyjednywa 15

Kazimierz Ossowski

Biuro patentowe

Petersburg, Wozniesieńskijski prospekt 3. 65

Poszukuje się wody o sile 30—40 koni w pobliżu stacji kolejowej.

Blizsza wiadomość w Administracji Przemysłowca.

Wilgoć i grzyb

najsilniejsze wyniszczą w zupełności

GLAZURYNA.

Osuszenie kościołów, pałaców i mieszkań wykonuje się od szeregu lat z najlepszym skutkiem i gwarancją.

Płyty słomiane niepalne

jako ochrona ścian od zimna i ściany działowe.

Zgłoszenia :

Biuro fabryki „GLAZURYNY“

Lwów, Łyczakowska 22.

Przesyłki próbne (grzyb) 6 i (wilgoć) 5.

Przegląd - Techniczny

Tygodnik poświęcony sprawom techniki i przemysłu.

Adres Redakcyi i Administracji: Warszawa, Włodzimirska 3.

PRZEDPŁATA:

W Warszawie: rocznie 10 rub., półrocz. 5 rub., kwartalnie 2:50 rub.; z przesyłką rocz. 12.—, półrocz. 6.—, kwart. 3.— Numer pojedynczy 30 kop.

CENA OGŁOSZEŃ:

Jednorazowo za całą stronę rub. 13, za półstr. 8.—, za ćwierć str. 4.—, za jedną ósmą 2:50, za jedną szesnastą rub. 1:50.

Sokolnicki & Wiśniewski

15

Biuro elektrotechniczne

Lwów, Akademicka 18. ☉ Kraków, pl. Maryacki 9.

Adres telegraficzny: Grom, Lwów. — Grom, Kraków.

Pierwszy zakład kraj. dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych

WŁASNE WARSZTATY ELEKTROMECHANICZNE.

Składy artykułów elektrotechnicznych.

Budowa kompletnych stacji elektrycznych. Wyzyskiwanie sił wodnych do wytwarzania energii elektrycznej i zastosowania jej w przemyśle i gospodarstwach rolnych. — Większość znacniejszych urządzeń elektrycznych w Galicyi od roku 1903 wykonała firma Sokolnicki & Wiśniewski.

Projekty, kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie. 65

Wodociągi dla miast, miasteczek, zakładów publicznych i domów prywatnych buduje 5

Zygmunt Rodakowski

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY WODOCIĄGÓW 65

dawniej biuro instalacyjne „Towarzystwa Akc. dla przedsiębiorstw elektrycznych, wodociągów i kanalizacyj“.

Wykonuje wszelkie poszukiwania za wodą, plany i projekty wodociągowe, ujęcia źródeł i wiercenia lub kopania studzien, całkowite wodociągi miejskie, zupełne instalacje wodociągowe w gmachach publicznych i prywatnych, klozety, łazienki od najprostszych do najwykwintniejszych, cyrkulacje wody gorącej, odpływy i kanalizacje.

Materyał doborowy. — Wykonanie wzorowe. — Ceny umiarkowane.

Kolejki wązkotorowe

do eksploatacyi lasu i torfu, dla cegielni, tartaków, cukrowni, gospodarstw rolnych, przedsiębiorców budowlanych i t. p.

dostarcza i urządza 24

E. Giełdziński, Lwów

ul. Jagiellońska 1. 3. (w gmachu wiedeńskiego Banku Związk.)

Kupno i najem.

Lokomotywy, szyny, tory przenośne i stałe, wózki rozmaitej konstrukcyi, tarcze obrotowe, rozjazdy, złożenia osiowe, koła, łożyska, śruby, lasze, gwoździe i t. p.

Wynajmuje koleje kompl. urządzone. Katalogi, kosztorysy i rysunki na żądanie darmo i opłatnie. Nowy i używany materyał, jakoteż części zapasowe zawsze na składzie. Specyalny oddział dla maszyn i klozetów torfowych.

75/2

Co i gdzie wyrabia się w kraju?

Umieszczenie w każdym numerze przez rok cały za jeden wiersz 5 kor., półr. 3 kor.

Aparaty piwne: (fabryka) J. Friedman, Stryj.

Asfalt: Skrzypiec i Sp., Tarnów.

Emil Kuźnicki, Oświęcim, Papa dachowa (plyty izolacyjne asfaltowe).

Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.

Spółka kraj. budowniczych, Lwów. Sosnowski & Zacharyewicz, Lwów.

Krajowa fabryka papy dachowej i produktów terowych, Sina Kurtz, Chrzanów.

H. et A. Lorie, Kraków.

Artykuły izolacyjne: M. Franz Przemysł, Dobromilska l. 12, pat. Emulcyja bitumiczna i pat. *Passerol* przeciw wilgoci.

Artykuły techniczne: Stanisław Grünberg i Ska, Kraków Rynek 21. (Skład artykułów technicznych, elektrotechnicznych oraz krajowych wyrobów metalowych.)

Budowlane roboty: Z. Gościcki, Lwów, Kopernika 17. (wyroby metalowe kąpielowe).

Bron: W. Szadkowski i S. Kopeczyński, Lwów, pl. Bernardyński l. 3.

Browary: Pierwszy browar w kraju systemu gotowania parą Zygmunta Marsa i Braci w Limanowej.

Bielizna męska, damska, dla chłopców, dziewcząt i niemowląt — Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Carbolineum: Emil Kuźnicki, Oświęcim, (Kryształ najlepsza pasowłoka dla dachów pawych).

H. et A. Lorie, Kraków.

Cement portlandzki: B. Liban i Sp., Podgórze-Bonarka.

Golezowska fabryka portland cementu (Roman cement i wapno skaliste)

Cement drzewny: (Holzzement) Emil Kuźnicki, Oświęcim.

H. et A. Lorie, Kraków.

Cementowe wyroby: Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.

H. et A. Lorie, Kraków.

Ceramiczne wyroby: Ign. Patkowski, Kołomyja (Warsztat dla wyrobu majoliki).

Chirurgiczne opatrunki: Fabr. „Tlen“, Lwów.

Cukry: Cukiernia Ferdynanda Theuera, Lwów, plac Halicki 12

Cukierki, bonbony, czekolada, kakao, pierniki, biszkopty i ciasta wszelkiego rodzaju wyrabia Parowa fabryka cukrów i pierników Brandstädter i Ska we Lwowie.

Cykorya: I. Bar. Romaszkan, Horodenka.

Dachówki i dreny: Bracia Kanarek, Skowierzyn Zbydniów (fabryka dachówek).

Drut drzewny: Na zapalki i pudelka. Fabryka w Lubiczy Królewskiej M. Parnasa.

Elektrotechnika: Tranda Witold, Przemysł. Domiczek Karol, (Lwów, Sykstuska 23. Skład rowerów).

E. Hausmann Lwów, Pasaż Hausmana. Telefon 303.

Farbiarnie: Pierwsza kraj. farbiarnia i pralnia chemiczna Langier i Ska, Lwów.

Fajanse: Fabryka w Lubiczy Królewskiej M. Parnasa (naczynia fajansowe i cegły ogniotrwałe).

Gorzelniane urządzenia: Bracia Bartik, Tarnów.

Gwoździe Sułkowskie do szyn: E. Gieldziński, fabryka kolejek wąskotorowych. Lwów, Jagiellońska 8. Patrz inserat str. 2.

Harmonium: Pierwszy jedyny wyrób harmonium nożnego amerykańskiego (sawkowego), Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Instalacje: (wodociągi, kanalizacja, centralne ogrzewanie i wentylacja, dalej łaźnie mechaniczne, pralnie i suszarnie) Inż. Leonard Nitsch i Sp., Kraków.

Instalacyjny zakład dla centralnych ogrzewań, wodociągów i gazu, Julian Tokar, Kraków (Radziwiłłowska).

Chylewski, Hruby i Ska, dawniej Wł. Niemeksza. Lwów, Kopernika 15 a. Bracia Bartik, Tarnów.

A. Lów i Ska Lwów, Kołłątaja (patrz anons).

Introligatorskie wyroby artystyczne: S. Astandt, Lwów, ul. Słoneczna 7.

Kamień szluczny: Fabryka kamienia sztucznego, Lwów.

Kamieniarskie wyroby: Trembowla gmina miasta.

Kamieniołomy: Trembowla gm. miasta.

Konserwy z jarzyn i owoców. Fabryka parowa w Lubiczy Królewskiej M. Parnasa. Ogród handlowy.

Konserwy mięsne: Aleksander Sliżynski, Lisko.

Konfitury: (sorbety, woda kolońska) M. Gozdawa-Czekońska, Czortków.

Konstrukcja żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Koronki i hafty: Krzyżanowska Aniela, Oświęcim.

Koldry Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Kotły parowe: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Korki i smołki: Z. Blaustein, Lwów, Kazimierzowska 17.

Lampy: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów, patent. naftowe światło żarowe.

Likiery i rozolisy: Fabryka likierów i rumu (rafineryja spirytusu) K. Hr. Drohojowskiego w Bolanowicach.

Dawid i Józef Waloscy w Stryju (rafineryja spirytusu i fabryka rumu).

Liny i powozy: Towarzystwo powoźnicze w Radymnie:

a) dla przemysłu fabrycznego pasy do maszyn, wszelkie sznury, liny druciane, liny konopne dla gorzelni.

b) dla gospodarstwa domowego: sznury dla wieszania bielizny i rebsznury do stołów.

c) dla gospodarstwa rolnego: postronki, lejce, szleje, kantary i tp.

d) dla myślistwa i rybołówstwa: sieci do polowania, włoki, wędzierze.

Marynaty: F. Jachzel, Biała (wyrób sardynek, moskale).

Maszyny: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Kotły parowe. Browary, Młyny, Tartaki, Motory ropne, gazowe.

E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

MOTORY WYBUCHOWE, budowa młynów i urządzeń przemysłowych Leon Heller, Lwów, Grodecka 35.

Maszyny i narzędzia rolnicze: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Bracia Bartik, Tarnów.

Marek Feuerstein, Lwów, ul. Grodecka l. 51.

Młyny: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Bracia Bartik, Tarnów.

Leopold Herman, biuro techniczne, Lwów, ul. Grodecka 14 a. (młyny motorowe, motory i lokomobile).

Meblowe roboty: Eisenbart Teodor, Lwów (zakop.).

Towarzystwo stolarzy w Kalwaryi

Zebrzydowskiej (skład komis. w Krakowie).

Miechy: Marek Feuerstein, Lwów, Grodecka 51. (pierwsza fabryka galicyjska).

Miody: Miód patoka, miód pitny, wosk, narzędzia i przybory pszczelarskie Spółka pszczelarska w Brzeżanach.

Metalowe wyroby: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Naczynia emaliowane: Pierwsza gal. fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębni.

Odlewnie i konstrukcje żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Jan Wehrstein Stryj, fabryka kujnej leizny (Tempergus),

Bracia Bartik, Tarnów.

W. Podhorodecki i Ska, ul. Polna 51. (wszelkie odlewy ze stali, żelaza i metalu, leizna kowalna — Tempergus).

Fabryka armatur, pomp inż. Karola Rudolphiego i Ski w Trzebinie.

Fabryka Ks. A. Lubomirskiego, Lwów, Marcina l. 11.

Bochenkiewicz Rafał, Gorlice wyrabia wszelkie odlewy maszynowe i budowlane.

Odlewy metalowe: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Ogrodenia siatkowe altany, werandy, i poręcze drogowe z rur stalowych jako nowość, praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Ołowiane wyroby, plomby, płyty etc. Stanisław i Stefan Drzewiczy w Przemysłu ul. Węgierska 60.

Ołówki: Majewski, Warszawa.

Organy kościelne i harmonium: Wyrób organów kościelnych i harmonium, Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Osuszanie murów: F. Mossoczy, Lwów, Łyczakowska 22.

Grabowski, budown. Kraków, Golebia 14. (sposobem patent. bez plam, kanalizacje budynków, izolacje murów)

Pasy maszynowe: (fabryka) Seweryn. Patzan, Żywiec.

Piece kalfowe: P. Swistek, Przemysł, Lipowa. — Julia Duda, Jarosław. (Fabryka).

Pieczenie: A. Garfunkel, Lwów, ul. Karola Ludwika 2.

Pilniki: Jan Sądół, Kraków, plac Matejki 4. — Bracia Bartik, Tarnów.

Płyty izolacyjne: Skrzypiec i Ska Tarnów 2.

Pozy: Siwiński Wład., Stanisławów.

Pończoszkarskie wyroby: Bobrowska w Jaremczu.

Plótna Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Pościele Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Prasy olejne, pompy wodne (fabryka) J. Friedmann, Stryj.

Pompy: (studnie) E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków.

Przyrządy gimnastyczne: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Rękawiczki i bandaże: L. Kozub, Drohobycz, Rynek 80.

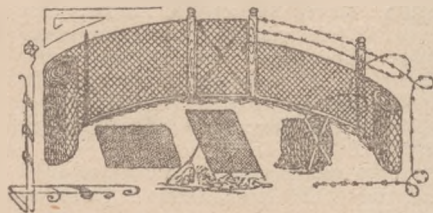
Rzeźbiarskie wyroby z drzewa: Tadeusz Sokulski Lwów, Łyczakowska 54, (oltarze, ambony itp. roboty snycerskie, pozłotnicze, ozdobne, odnawianie).

Siatki żelazne ogrodzenia siatkowe altany, werandy i poręcze drogowe z rur stalowych, jako nowości praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Sikawki: Bracia Bartik, Tarnów.

Ślusarskie wyroby: Spadkobiercy J. Górniaka w Przemysłu.

Siatki żelazne, meble i konstrukcje schodów żelaznych, wykonuje fabryka Józefa Goreckiego, Kraków.

Słomiane maty i materace: Fabryka „Hygiea“ J. Wojciechowski p. Kolomyja

Story do okien płócienne, patyczkowe i deszczułkowe Władysław Adamski, Lwów, Sobieskiego 4.

Studnie: Bracia Bartik, Tarnów, Inż. Leonard Nitsch i Ska Kraków. Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Wiercenia studzien, ustawiania pomp.

Światło: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Patent. naftowe światło żarowe, gaz powietrzny, motory ropne do oświetlenia elektrycznego.

Tablice emalowane z napisem wszelkiego rodzaju wykonuje Pierwsza galicyjska fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębniaki.

Tapety: W. Adamski, Lwów.

Tartaki: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów.

Tektura dachowa, Skrzypiec i Spółka. Tarnów 2.

Tkackie wyroby: Jan Kopeński, Kęty, (sukna i koce).

Michał Mięśłowicz Korczynna obok Krosna. Tkalnia płócieni i skład wysyłkowy (wyroby z najlepszego przędzy).

Marcin Brzek, Błażowa, wyrób lnianych i bawełnianych tkanin.

Bobrowska, wyrabia z sukna krajowego serdaki, guńki w Jaremczu. Tow. tkackie w Glinianach.

Transmisje: W. Podhorodecki i Ska Lwów, Polna 51. (wały transmisyjne, łożyska, sprzęgacze, koła pasowe i zębate i t. p.)

Tutki: K. Primus, Lwów.

Urządzenia mechaniczne cegielni i fabryka dachówek Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Waseliney: Jan Michnik, Bochnia (oleje maszynowe).

Wody mineralne: Rząca i Chmurski, Kraków.

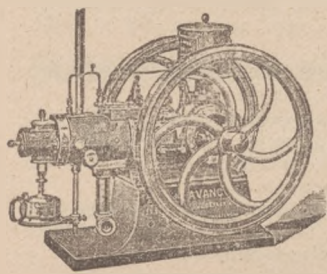
Wyroby brązownicze i sprzęty kościelne S. Wilczyński, Lwów, Trybunalska 6.

Witraże i mozaiki szklane W. Ekielski i A. Tuch. Kraków, Wolska 31.

Zabawki klockowe (fabryka) Z. Janikowski. Kraków, Garbarska 5.

Zegary wieżowe najno wszęj konstrukcyi i w różnych wielkościach M. Mięśłowicza w Krośnie.

OGŁOSZENIA

Najtańsza siła motoryczna 50% oszczędności oryginalne szwedzkie 15
Motory i lokomobile

„AVANCE“

pedzone benzyną, naftą, spirytusem lub surową ropą

dostarczają 65

Chylewski, Hruby i Sp.

Biuro techniczne i zakład instalacyjny

Adr. tel.: Chylewski, Lwów.

Lwów, ul. Kopernika 1. 15a.

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych

sztucznych i specjalnie leczniczych

37 pod firmą 14

K. Rząca i Chmurski

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.

wyrabia pod kontrolą Komisji przemysłowej Tow. lek. Krak. polecone przez toż Towarz.

Wody mineralne

odpowiadające składem chemicznym wodom: Bilińskiej, Gieshüblerskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej, Hamburg, Kissingen tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśną, oraz wody lecznicze normalne z przepisu prof. Jaworskiego.

Sprzedaż cząstkowa w aptekach i drogueryach.

Cenniki na żądanie franco.

Główny skład 65

we Lwowie w aptecę J. Wewiórskiego

ul. Halicka 5.

Nr. telefonu 157, 179. 14.

Zakład gazowy miejski

w Lwowie — dostarcza

Maż pogazową (ter)

wypróbowany środek do ochrony drzewnych materiałów budowł. przeciw gniciu.

Komplety

PRZEMYSŁOWCA

rocznik II-gi

1904/1905

zbroszurowane

do nabycia

w Administracyi.

PIERWSZY ZAKŁAD
FOTO-CHIMICZNY
E. PRZEMIESKIEGO
WE LWOWIE
ul. Tęgiego Maja 7.
Wydaje:
FOTODRUKI, KLISZE
CYKLOGRAFICZNE
MIEDZIOTYPI
(AUTOTYPIE)
do celów ilustrowania
DZIEŁ NADKOWYCH
i POWIEŚCIOWYCH
JAKOŻE DO CENNIKÓW
FABRYCZNYCH PRZEMYSŁOWYCH
i HANDLOWYCH.

ZALOŻONY 1868

PRZEMYSŁOWIEC

TYGODNIK POPULARNY DLA SPRAW TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Wykodzi w każdą sobotę rano.

Prenumerata wynosi: W AUSTRYI: miesięcznie K 1'20, kwartalnie K 3'50, rocznie K 14'—. W NIEMCZECH: kwartalnie M 3'50, rocznie M 14'—. W KRÓLESTWIE POLSKIEM: kwartalnie koron 4'—, rocznie koron 16'—.

NUMER POJEDYNCZY 40 hal.

Redakcja i Administracja: Lwów, ulica Akademicka 1. 26.
Telefon Nr. 806.

ZASTĘPSTWO NA KRÓLESTWO: Księgarnia E. Wende i Sp.
Warszawa (Krakowskie Przedmieście 9).

Ogłoszenia: od miejsca wiersza jednej szpalty drobnym drukiem (petit) 40 hal. Przy zamówieniach kwartalnych lub rocznych znaczny opust. — Pomieszczenie FIRMY w rubryce „Co i gdzie wyrabia się w kraju?” za jeden wiersz na rok cały (52 razy) K 5'—, na pół roku K 3'—.

Prenumeratę przyjmują wszędzie biura dzienników i księgarnie oraz Administracja „PRZEMYSŁOWCA”, Lwów, przy ulicy Akademickiej 1. 26.

PRZEDRUK JEDYNE ZA PODANIEM ŹRÓDŁA.

Redaktor naczelny: inżynier cywilny **Edmund Libański.**

Od Administracji!

Wobec ciężkich warunków, w jakich pismo nasze pracuje obecnie rok **trzeci**, raz jeszcze odwołujemy się do tych Szanownych Czytelników, którzy **zalegają** w opłacie **prenumeraty** za rok bieżący, lub lata ubiegłe, z uprzejmą prośbą o jak **naśpieszniejsze uregulowanie należności**, które razem wzięte, stanowią sumę **bardzo znaczną.**

TREŚĆ:

1. **Biura o referencji zdolności kredytowej.**
2. **Sprawy przemysłowe.** Przeciw wyrobom krajowym.
3. **Sprawy techniczne.** O dachówce cementowej (*Prof. Br. Pawlewski*).
4. **Wynalazki i konkursy.** O wynalazkach niedonoszonych (dokończenie).
5. **Pouczenia i przepisy.** Nitowanie pneumatyczne.
6. **Głosy z kraju.** Technicy polscy.
7. **Sprawy kobiece.** O reformie wychowania kobiet (*R. Centnerszwerowa*).
8. **Kronika techniczno-przemysłowa.** — Z historii masła. — Rraktyczne zastosowanie telegrafu bez drutu. — Wyższe szkoły handlowe w Szwajcaryi. — Lanolin. — Pocenie się szyb wystawnych. Ze świata kobiecego. — Garbarze polscy za granicą.
9. **Wakujące i poszukiwane posady.**
10. **Fejleton.** Nafta a cywilizacja.
11. **Z różnych dziedzin.** Szkoła a życie współczesne.

Biura o referencji zdolności kredytowej.

Podnosiliśmy jak niejednokrotnie sprawy kredytu przemysłowego i złączonych z tem wywiadów o zdolności kredytowej kupców i przemysłowców.

Po dziś dzień czerpią interesowani u nas informacje z biura wiedeńskiego i *berlińskiego*. Jestto istotnie upokarzające. — Co sobie pomysleć można o dojrzałości przemysłowej i handlowej, jeśli informacje co do stanu kredytowego tej lub owej firmy galicyjskiej, krajowej czerpać trzeba przez korespondenta galicyjskiego, firmy wywiadowczej w Berlinie.

Sami o sobie nie wiemy nic pewnego — przemysł i handel sam o sobie nie może dać informacji, interesowany bank, kupiec i t. p. dowiaduje się a *Wien*, *oder Berlin* jak akredytowany jest przemysłowiec petycyonujący o kredyt.

Inaczej dzieje się w krajach przemysłowych... mających własne biura wywiadowcze o zdolności kredytowej — *biura referencji*.

Ojczyzną biur wywiadowczych o zdolnościach kredytowych jest Anglia. Państwo wysp co do biur referencyjnych zajmuje pierwsze miejsce. Najsolidniejszą firmą, informującą o zdolności kredytowej,

jest biuro „Seyd and Co” posiadające bardzo poważną klientelę. Dość nadmienić, że w szeregach jego znajdujemy nawet banki państwowe.

Po za niem istnieje w Anglii jeszcze kilka biur wywiadowczych. Wszystkie działają bez żadnej kontroli ze strony władz, a mimo to, ceniąc swoją reputację, udzielają tylko *wiarogodnych* informacji.

W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, pierwsze przedsięwzięcie wywiadowcze założył adwokat nowojorski Toppan (w 1841 r.). W ośm lat później powstały tam sławne: „The Mercantile Agency R. S. Dun and Co.”

Dziś „The Bradstreet Company” posiada 89 filii w samych Stanach, oraz oddziały w Kanadzie, Anglii, Austrii, Francji, Holandii, Niemczech i Australii. Firma ta zatrudnia około 2,500 pracowników i 15.000 korespondentów; dochód roczny od 25.000 klientów wynosi 2,000.000 dolarów.

„The Bradstreet Company” wydaje kwartalnik, informujący o położeniu finansowem półtora miliona osób i firm. Kwartalniki te zawierają informacje przedwstępne; szczegółów bliższych udziela firma na piśmie.

Olbrzymią klientelę zdobyło sobie powyższe przedsiębiorstwo pedantycznym prowadzeniem interesów. Działalność biur wywiadowczych w Ameryce Północnej regulują specjalne przepisy. Biur tych jest w Stanach sporo, ale tylko dwa wyżej wymienione cieszą się uznaniem wszechświatowym.

W państwie germańskim zapoczątkował biura wywiadowcze Solomon. W roku 1862 rozpoczęły tam swą działalność biura Lessera i Limanna. O rok później powstał w Berlinie »Związek towarzystw popierających handel i przemysł«.

Największe zaś niemieckie biuro wywiadowcze W. Schimmelpfenga powstało w 1872 roku.

Biuro to posiada obecnie 35 filii, z których część istnieje w Niemczech, pozostałe zaś mają siedziby w Holandii, Belgii, Anglii, Francji, Austrii, Szwajcarii i t. d.

W. Schimmelpfeng pozostaje w stałych stosunkach z biurem »The Bradstreet Company«, z którym wymienia informacje.

Obroty firmy Schimmelpfenga w 1901 r. wynosiły około 3,760.000 marek; udziela ona rocznie przeszło milion informacji i zatrudnia 1.157 ofycjalistów, których pensje stanowią z górą 3,000.000 marek. Niezależnie od powyższego jest w Niemczech cały szereg biur wywiadowczych. W jednym Berlinie w 1899 r. było ich 73. Podług prawa niemieckiego z 1900 roku mogą je zakładać tylko osoby bez zarzutu pod względem moralnym.

Nafta a cywilizacja.

(Ciąg dalszy.)

»Nie utyskuję wcale, że mi dają węgiel«, (dopiera ponuro. »Raczej się obawiam, by mi pewnego dnia go nie odmówiono. Niema ani handlowego, ani wojennego statku, który by mógł w swym wnętrzu unieść dość węgla, by mu wystarczyło na morze Czerwone«.

»Gdyby w razie wojny z Chinami Anglia zdecydowała, że w jej interesie leży nie współdziałać z innymi mocarstwami, pytanie, jakby poradziły sobie statki wojenne francuskie, rosyjskie, niemieckie w transportowaniu żołnierzy z Europy do Azji. Widziałem na własne oczy jak nasze krążowniki opancerzone: „Friant“, „Annual Charner“, „Bugeaud“, kanonierka „Decodée“, transportowce: „Nive“, „Mytho“ wyczerpawszy prowizję, z Dżibuti musiały

W Prusach nadto biura wywiadowcze obowiązane są w ciągu siedmiu dni zawiadamiać policję o nowo przyjętych współpracownikach i prowadzić księgi podług przepisane go szematu.

Nie można tu pominąć tak zwanych »Związków kredytorów«, które zorganizowane zostały po to, ażeby do stosunków kredytowych wprowadzić więcej zaufania i dobrej woli.

Są to instytucje, oparte na zasadach samopomocy.

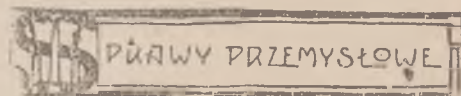
W 1864 roku rzemieślnicy i drobni kupcy w Dreźnie, a następnie i w innych miastach połączyli się w »Związki ochrony przemysłu i handlu« (Schutzgemeinschaften für Handel und Gewerbe).

Związki te początkowo miały na celu uprzedzanie stowarzyszonych, przy pomocy »czarnych list« (Schwarze Listen), o złej woli dłużników. W zakres działalności tych organizacji wchodzi i windykacja należności.

W roku 1867, w mowie będącej stowarzyszenia zjednoczyły się w »Związek towarzystw przemysłowych« (Verband gewerblicher Schutzgemeinschaften), a w trzy lata później przy ich zarządach powstały specjalne biura wywiadowcze. Podług wzoru tych towarzystw zorganizowane zostało w 1881 roku pierwsze »towarzystwo reformy kredytowej«, które wkrótce zjednało sobie uznanie i spowodowało dalszą działalność organizacyjną w tym kierunku. Przedstawiciele instytucji reformy kredytowej w 1882 roku zawiązali Związek tych stowarzy-

zeń (Verband der Vereine Creditreform). Działalność tego związku pierwotkowo ograniczała się na samem państwie niemieckiem. W sześć lat potem zaczęła rozprzestrzeniać się i na inne kraje.

Pomiędzy stowarzyszeniami, a związkiem głównym stoją jeszcze związki okręgowe (Gauverbände), jako ściślejsze zjednoczenie towarzystw reformy kredytowej. (D. n.)

Przeciw wyrobom krajowym.

Jak życzliwie odnoszą się władze centralne do syzyfowych usiłowań „samopomocy przemysłowej“ naszego kraju, świadczą od czasu do czasu skargi „Centralnego Związku austriackich przemysłowców“*) na działalność stowarzyszeń, zmierzającą do poparcia przemysłowców krajowych.

Akcja towarzystw „pomocy przemysłowej“, o ile przeważnie nie jest gadaną i papierową, psuje krew panom z nad Dunaju, a to, że obywatel Galicji powiada coraz częściej: „precz z wyrobami obcymi“ i szuka wyrobów krajowych, to co dawno już powiedział i uskutecznił Czesi i Węgrzy, jest w Galicji czemś karygodnym, czemu c. k. opiekunicy Rząd powinien położyć tamę.

*) Należy tam i nasz „krajowy“ Centralny Związek fabryczny.

się skierować do spiżarni w Adenie, by napełnić żołądek. Przejście marynarki żaglowej w parową uczyniło narody europejskie bardziej niż kiedykolwiek bądź zależnymi od względów Anglii. Ma ona w ręku obecnie po drogach do Afryki Zachodniej, Azji, Oceanii i wszystkie stacje węglowe. Odwiedzałem i na dość długo Aden, Perim by ocenić te niedogodności własnymi oczyma. Gubernator Adenu nie tań przedemną, że tylko przez tolerancję zezwalał naszym wyprawom morskim pobierać w składach Adeńskich miesięcznie 1.500 ton węgla. Dodawał: nawet w czasie pokoju, gdyby ten węgiel okazał się nam potrzebny, my pozostali Anglicy, zachowujemy sobie przywilej za zapłatę zatrzymać go dla siebie..

Taka brudna, kopcząca kopalina tak już się wżarła w nasze życie ludzkie, jest takim orężem w walce..

Dymiąca setkami wydłużonych ku niebu sztyl Łódź, czarny od pyłu węglowego, turkoczący setkami, tyśiącami maszyn Sosnowiec, to jej dzieci. Potężny w reorganizacye przyszłych stosunków ekonomicznych, w losy pokoleń, leży tam w spódzie błonistej Dąbrowy, pod dudniącą życiem fabrycznym krainą Śląska w połamanych, powyginanych miąższych płaskurach. W odkrywce »Paryża« wyziera na światło dzienne, lyszcząc odciskami praślin, jak wrota ponurego cementarzniska—katakumb, gdzie spoczęły szczątki pokoleń. Setki setek rąk ludzkich wbijają mu ostrza kilotów, by go poruszyć z miejsca i wyrzucić na światło dzienne, by swą energią pędził pociągi, drukował tkaniny, rozsiewał myśl ludzką po setkach płaszczyzn dzienników, ważył na szali polityki narodów...

Taki brudny »kocmołuch«!

Oto ukaz najnowszy:
C. k. Rada szkolna kraj.

L. 36.046.

Lwów. 11. listopada 1905.

Okólnik do wszystkich Panów Przewodniczących c. k. Rad szkolnych okręgowych.

Centralny Związek austriackich przemysłowców, dalej Związek austriackich przemysłowców, tudzież niższo - austriacka Izba handlowa i przemysłowa we Wiedniu, zwróciły się do J. E. P. Ministra wyznań i oświaty z żądaniem, że istniejąca „Liga pomocy przemysłowej“ udziela firmom krajowym za odpowiednią opłatą prawa używania marki ochronnej dla swych towarów „rzekomo“ celem wyparcia w ten sposób obcokrajowych wyrobów z Galicyi. W bieżącym roku miała wymieniona Liga udzielić za opłatą roczną prawa używania tej marki ochronnej dziesięciu firmom, tudzież poczynić odpowiednie kroki, by władze szkolne i nauczycielstwo rozwinęły propagandę na korzyść zeszytów szkolnych, zaopatrzonych tą marką ochronną (co za zbrodnia!).

Wykonując rozporządzenie J. E. P. Ministra wyznań i oświaty z dnia 12. sierpnia l. 27072 tudzież l. 27.746 poleca się Panu Przewodniczącemu, by do dni 14. po otrzymaniu niniejszego reskryptu zdał sprawę, czy w tamtejszym okręgu rzeczywiście istnieje propaganda w tym kierunku, by młodzież w szkołach używała wyłącznie przyborów szkolnych, zaopatrzonych wymienioną marką ochronną, tudzież czy i gdzie-

kolwiek zakazywano młodzieży używania przyborów szkolnych niezaopatrzonych tą marką.

Za c. k. Namiestnika *Plašek* mp.

Komentarz, zdaje się, zbyteczny.

Odpowiedzią winna być bardziej intensywna propaganda tych wyrobów, propaganda, która przecież wpłynie i na lepszy, tańszy wyrób i na rozszerzenie warsztatów pracy w kraju.

Byłby czas postarać się o sprostowanie upokarzającej opinii o Galicyi, o tym rolniczym i feudalnym kraju, zaludnionym manekinami c. k. Rządu centralnego i skutecznie tresowanymi już w szkołach poddanymi ośmiojęzycznej ojczyzny.

Prof. Br. Pawlewski.

O dachówce cementowej.

(Ciąg dalszy).

A weźmy teraz pod uwagę cement. Tu nastęrczy nam się jeszcze więcej trudności, jeszcze więcej rozmaitości, a pamiętać trzeba, że jest to najczynniejsza część dachówki cementowej, że cement spaja ziarna piasku, nadaje twardość, moc i postać dachówce, choć go się bierze mniej, gdyż tylko 1 cz. na 3 cz. piasku. Cement nie jest ciałem jednolitem, ani też choćby tak określonym, jak glina nie jest on prostym związkiem chemicznym. To też cementy różnią się swym składem chemicznym, swemi własnościami i swem

zachowaniem się w wyrobie, w użyciu.

Raz cement jest siwy, szary, popielaty, drugi raz zielonkawy, niebieskawy lub czerwonawy; raz ma strukturę kulkowatą, proszkowatą, drugi raz blaszkowatą. Cementy w użyciu dzielimy na wolno, szybko i średnio co do czasu, wiążące, tężejące. Różnią się one wytrzymałością na rozrywanie lub na zgniatanie i różnice te są dość znaczne, to też i wyroby cementowe czy to czyste, czy z piaskiem lub żwirem nie zawsze są jednakowo mocne. Dla cementu idącego w obieg, poutanawiane są odpowiednie normy, których się zwykle trzymają producenci cementu kontrolując w samych fabrykach dobrotę tego produktu.

Niekiedy się zdarza, że cement świeży dobrze odpowiada powyższym normom, a po dłuższym leżeniu zmienia się i normom już nie odpowiada, lub nawet do odnośnego użytku się nie nadaje. Niekiedy cement z czasem zmienia swoją strukturę, niekiedy barwę, niekiedy wykwita tworząc w masie nowe związki, których w świeżym cemencie nie było. Utrzymują niektórzy, choć zdaje się niesłusznie, że susze ostanich lat wpłynęły na pogorszenie się na własności cementów niemieckich. Zdanie to mogłoby się odnosić do wyrobów cementowych, lecz nie do samych cementów, które przeszły przez ogień i na które susza nie może mieć wpływu. Owszem wilgoć, deszcz, prędzej popsują cement, gdyż już do pewnego stopnia przeprowadzą reakcję w masie, która to reakcja ma

— »Czy nie możesz pan wynieść innego siana dla swych koni — parówek, panie Przemysle?!«

Ciężko z hukiem toczą się po bruku warszawskim wozy zaprzężone w rosłe okazałe konie. Stoją. Umazane postacie odziane w bluzy niebieskie wybierają kosztami czarną, smolistemi bryłami lśniąca zawartość wozów, roznoszą po kątach kamienicy. Czarne szlaki zostawiają za sobą. Żołądek kamienicy zostaje zaopatrzony w strawę. Brud wkraça za nią w ślad, rozłazi się po całym wnętrzu organizmu kamienicy, po jej żyłach — kanałach w postaci sadzy, wyłazi przez gardziel komina jako brunatny dym. prześciela niebo, zawisa nad miastem, jak brudny całun, gromadzi dokoła siebie opary i wylizuje energię słoneczną stając na drodze jej promieni.

W organizmach maszyn, ogniskach pieców zostawia żwały popiołu.

»Paliwo doskonałe jest to ciało, które przedewszystkim zawiera maximum energii potencjalnej, powtóre daje zjawisko termiczne, równoważne tej energii, a więc nie daje straty, a całą swą energję odpowiadającą stanowi ekonomicznemu, oddaje w postaci ciepła czynnego«, opowiada kapitan statku. »A oto spojrz pan na tę siatkę i powiedz czy węgiel jest istotnie tym paliwem doskonałym. Stosy popiołu prześlizgują się poprzez siatkę, a i w samym ognisku opierają się płomieniom. Wiem dobrze, że pod pretekstem oszczędności zniewalają mnie do palenia węgla indyjskiego.

Przypuśćmy jednak, że jestem zaopatrzony w węgiel najlepszy i oznaczmy przez to całkowitą ilość energii zawartą w tym materiale.

Podczas palenia sześćdziesiąt na sto części tej energii, a więc dwie trzecie wymykają się jako gazy spalone niedokładnie i jako węgiel stały.

— A teraz zejdzmy na dół, jeśli łaska.

»Widzisz pan, musimy lokować węgiel w otworach paleniska, gdzie po pracy którą pan mogłeś ocenić, długiej, kosztownej i brudnej, zajmuje w końcu dziesięć do dwudziestu setnych najlepszego miejsca, jakim rozporządzam na statku. Kosztuje mnie drogo zdobycie, drogo naładowanie, a gdy go mam już na statku, równie drogo przechowanie. Wreszcie konieczność utrzymywania produkcji pary wciąż na jednakowej wysokości, zniewala nas do trzymania na statku, jak ten, całej armji palaczy...

Wniosek?..

»Wniosek mój«, odiera kapitan, »że nie wiele brak, aby węgiel zo-

się odbywać dopiero przy zastosowaniu do wyrobów cementu, kiedy go się miesza z piaskiem, żwirem i zwiłżoną wodą, lub kiedy sam cement zarabiamy wodą.

Mieszanka cementu z piaskiem, zarobiona z wodą, sformowana ręcznie lub maszynowo pod większym lub mniejszym naciskiem, w masie mniej lub więcej suchej, tworzy dachówkę cementową. Niekiedy taka dachówka jest powleczona powłoką samego cementu, zarobionego tylko wodą, niekiedy ma inne specjalne nieprześliskliwe powłoki, niekiedy zabarwiona jest w masie lub tylko z powierzchni; bardzo często dachówka cementowa jest kapana w gorącej mazi pogazowej, lub tylko nią pociągnięta na powierzchni. Zaproponowano nawet do mieszanki dodawać stearyny, by uczynić dachówkę cementową lepszą.

Dachowce cementowej, podobnie jak i glinianej, można nadawać różną postać i wymiary i różną wielkość: mogą one być gładkie, płaskie lub żłobkowane, z noskiem lub otworem dla gwoździ. Nöthling¹⁾ zachwalający nadzwyczaj dachówki cementowe, podaje, że małe mają wymiary, $18 \times 36 \text{ cm} = 1.5 \text{ kg}$, że 1000 sztuk takich dachówek kosztuje 50 marek, a krycie 1 m^2 dachu wraz z łączeniem i robocizną wynosi 1.60 M . ciężar $1 \text{ m}^2 = 28 \text{ kg}$. Dachówki cementowe większe mają po $27 \times 42 \text{ cm} = 3.7 \text{ kg}$; 1000 sztuk kosztuje 110 M , a 1 m^2 krycia wraz z łączeniem i ro-

bocizną kosztuje 1.50 M , przy czym łąty są odległe o 35 cm . Ciężar 1 m^2 wynosi 40 kg . Inne specjalnej formy i wymiarów dachówki cementowe ważą po $4.5 - 9 \text{ kg}$ sztuka i kosztują za sztukę po $25 - 60$ fenigów. Nöthling w dachówkach cementowych widzi tylko same zalety, a małe dotychczas ich rozpowszechnienie przypisuje tylko szarej barwie tego materiału. Nawet dachówki te mają wymagać mniejszej spadzistości dachów, a zatem mogą wpłynąć na zmniejszenie powierzchni dachu, a tem samem na oszczędność w budowie. Podaje też on, że dachówki te wytrzymują żar 1100^0 bez pęknięcia i rozsypywania się, że rozsypują się one dopiero wtedy, kiedy runie sklepienie. Autor ten albo rzeczywiście miał do czynienia z wyborowym materiałem, albo pisze reklamę dla niezbyt znanej sobie rzeczy, gdyż można przytoczyć z „Thonindustrie-Zeitung“ wprost przeciwne zdania. Aby się nie powtarzać w cytatach przytaczać będę tylko rok, numer lub stronę z tego pisma przy odnośnej cytacie lub zdaniu, a czytelnik sam najlepiej osądzi. W 1904 r. nr. 46, str. 494 rządowy budowniczy w Osnabrück zaleca w urzędowym dzienniku okręgowym krycie słomą i dachówką glinianą, przed dachówką cementową. W r. 1905 nr. 29, str. 301 podaje się, że jakaś gmina w Turynii, zdecydowała się pokryć kościół dachówką cementową, lecz rząd odmówił na to pozwolenia, jak przypuszczają na skutek orzeczenia przeciwnika dachówki cementowej, budowniczego Behrenta z Er-

furtu. Starostwo w Bautzen z daty 25. września 1901 — 953 C. L. podaje, że wedle poczynionych doświadczeń ogniotrwałość dachówki cementowej jest wątpliwą i że nie można nią zastąpić trwałego zwykłego krycia, że dachówki cementowe wskutek tego w tym okręgu nie mogą być dopuszczone jako materiał ogniotwały. Starostwo z GERMERSDORF podaje z dnia 14. października 1901, iż osądzenie dachówki cementowej maziowej za materiał miękki polega na rozporządzeniu ministerjalnym, że uważanie tej dachówki za materiał ogniotwały nie może nastąpić dotąd, dopóki to dowiedzionem nie zostanie, że one w rzeczywistości są materiałem ogniotwałym. Prezydent ministerjalny BOCKSHAINER ze Stuttgartu pisze dnia 11 grudnia 1901, że w Wirtembergii smołowane dachówki cementowe nie są zakazane, ale dachówki cementowe z fabryki J. S. Löwengarda w Laudenbach zostały wykluczone jako materiał ogniotwały od krycia dachów. Rozporządzenie ministerjum bawarskiego z 29 grudnia 1901, dachówki cementowe kapane w mazi wyklucza z użycia do krycia dachów, dopuszcza zaś takie dachówki cementowe, które są pociągnięte mazią tylko z jednej strony górnej i na krawędziach. Okólnik towarzystw ubezpieczeń od ognia w Merseburgu z daty 11 listopada 1901 podaje, że okazało się po urzędowym zbadaniu, iż dachówki cementowe z różnych fabryk są bardzo różnych własności, zwraca uwagę, że raz przez fabrykę otrzymany korzystny rezultat nie mo-

¹⁾ R. Tormin & E. Nöthling *Kalk, Cement und Gyps*. Lipsk 1905.

stał zarzucony jako opał na statkach. Stara Europa będzie tak dla marynarki wojennej jak handlowej naśladowała Nowy Świat, gdzie coraz mniej budują statków opalanych węglem. Poszlibyśmy daleko szybciej w tym kierunku, gdyby wszystkie marynarki europejskie nie ogłądały się na Anglię, która ma wszelkie powody polityczne i ekonomiczne, by możliwie przedłużyć panowanie węgla».

— Dobrze, do jakiegoż źródła energii zdaniem pańskim ucieknie się marynarka wieku XX-go?

— Do nafty, mój panie.

Widziałem to źródło energii w robocie: w suterrenach gmachu ogromna paszcza pieca centralnego. Z rurki tryska ciecz i w mgnieniu oka w ogień się przeistacza, nie pozostaje z niej śladu. Ten wałtuch ognia pełni jeszcze inną funkcję —

asenizatora. Rozmaite resztki kuchenne, śmiecia itd. tu w ogniu stają się paliwem — dostarczycielem ciepła. Dwupiętrowy gmach nie potrzebuje żadnej obsługi asenizacyjnej. Nieużytki i odpadki, w innym razie szkodliwe, nabierają tu wartości gospodarczej..

Znam je i w innej okoliczności. Każdy, kogo skorciło wdrapać się powyżej linii panowania śniegu, wśród rozmaitych rojeń, jakie nasuwa położenie wśród szczytów niebotycznych, arktycznego krajobrazu i aury, spadał w swych pragnieniach tak nisko, że aż do prozaicznej filisterskiej myśli o herbacie gorącej, lub innym jakimś pożywieniu dla marnego zspanego ciała, pożywieniu o temperaturze możliwie wyższej od przeciętnie panującej w otoczeniu. Ani świerki ani kosodrzewina niechcą, jak na to, się krzewić w tej wysokości. Butelczyna nafty

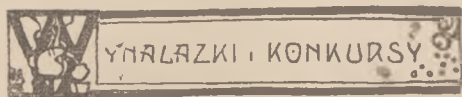
»oczyszczonej» *) wcale poczesnego miejsca w »rucksacku« nie wymagająca, stała by się »boską materją». Dołek w lodzie, lub śniegu wymięte gniazdo, by cieczy dać możliwość pewną powierzchnię rozwinąć, wnet stworzył by ognisko. A gdy ktoś przeczorny nie wzgardził naszą kilufutową maszynką z równie mało ważnemi przyborami, mógł by śmiało biwakować wśród śniegów tygodniami.

Dziwne myśli się snują, gdy się patrzy w inny płomyk nieący się wśród śniegu. Ludziskom tak ciasno w starych siedzibach Europy, w podbojami opanowanych obszarach Świata Nowego. (Ciąg dalszy nastąpi).

Józef Sioma.

*) Nafta zwykła zapala się dopiero po ogrzaniu. Na mrozie tylko pewne jej części są palne.

że być normą na przyszłość dla dobroci dachówki cementowej, że towarzystwa asekuracyjne zawsze z tym faktem liczyć się winny. Tenże sam okólnik podaje, że zdanie prezydenta rządu w Magdeburgu, który na podstawie przedłożonych świadectw miał zostać przekonany o ogniotrwałości dachówki cementowej, należy uważać za przesadzone. Dyrekcyja straży ogniowej w Wrocławiu podaje, że dachówki cementowe smolowane z fabryki Asch w Bernstadt, okręgu Oels, po 96 M za 1000 sztuk, przyczyniały się do rozpożyczenia pożaru, że ogień miał „*reiche Nahrung in dem Teer der Ziegel*“, że przy pożarze w Ober-Mühlwitz na Śląsku spadająca z dachu maź przerwała dostęp do obór i stajni, przyczem prośby na kolanach właścicielki nie zachęciły nikogo z obecnych do ratowania inwentarza żywego w stajniach i oborach. Padło przytem ofiarą 4 konie, 8 krów i 5 jałownika. (C. d. n.)

O wynalazkach niedonoszonych.

(Dokończenie.)

2) Wynalazki na papierze. Papier jest to wyborny materiał do pisania rozpraw, ale nieodpowiedni i nader nietrwały na wynalazki. Usprawiedliwionym już będzie bardziej eksperymentator, który na papier rzuca pomysł doświadczenia, a wykonanie go innym pozostawia, bo doświadczenie jest to tylko pytanie przyrodzie stawiane; badacz przyrody wie, skąd wychodzi, zna grunt, na którym gmach swój buduje, ale nie przewiduje, dokąd się w gmachu tym posunie, a jakkolwiek na pytanie swe otrzyma odpowiedź — czy potwierdzi jego domysły, czy też wypadnie dlań niepomyślnie — zawsze rozstrzygnięta kwestja, pewną wątpliwość rozjaśni. Wręcz przeciwnie jest zadanie wynalazcy; wie, czego pragnie, ma przed sobą cel oznaczony, do którego zmierza, a wykonanie jedynie nauczyć może, czy cel upragniony osiągnąć się daje. Wynalazek na papierze nie jest zgoła wynalazkiem, nie

rodzi się wcale. Nie można go zestawić nawet z projektami, jakie zobowiązani są składać uczniowie szkół technicznych, ci bowiem do rysunków swych łączyć muszą aneksy rachunkowe; profesorowi oksfordzkiemu goły rysunek starczy zupełnie.

Z wynalazkami na papierze spotykamy się bardzo często; pod wpływem zwłaszcza sprzyjającej podniety, jakiegoś nowego i uderzającego odkrycia naukowego mnożą się gromadnie, przybierając pewien kierunek wytyczny.

Niedawno podniety taką dało dostrzeżenie, że opór elektryczny selenu krystalicznego zmniejsza się pod wpływem oświetlenia; w chwili, gdy na selen padają promienie światła, staje się on naraz lepszym przewodnikiem elektryczności, a wzmożeni; to niknie natychmiast, skoro oświetlenie ustępuje. Własność tę selenu użytkował Bell do przeprowadzania głosu przy pomocy światła. W telefonie Beila głos osoby mówiącej wprawia w drganie drobne zwierciadło, od którego odbija się wiązka promieni światła, padająca na komórkę selenową, wtrąconą w obieg prądu elektrycznego. Drgania głosu powodują za pośrednictwem zwierciadła chwiejność promieni odbitych, a tym samym ciągłą zmienność w natężeniu oświetlenia komórki selenowej, zdolność jej przewodnictwa wzmagają się tedy i słabnie zgodnie z falowaniem głosu, skąd dalej powstaje podobna chwiejność w natężeniu prądu; zmiany te natężenia chwytają w obieg prądu telefon, który jest czułym bardzo galwanometrem, i odtwarza głos przesyłany. W ten sposób zdołano przynieść głos wymawiany na odległość jakich dwustu metrów.

Rzecz jasna, że własność ta selenu, osobliwa wrażliwość jego na promienie światła, nasunąć mogła ła two i pomysły dalsze, by przy pomocy prądu elektrycznego i płytki selenowej przynieść na dowolne odległości objawy świetlne, widoki i obrazy przez latarnię czarnoksięską rzucając. Próby wszakże zawiodły, a do wielkiego tego zadania selen okazał się pośrednikiem niedostatecznym. Pomimo to wystąpił cały zastęp wynalazców, którzy selenu nie próbowali,

nie badali, bodaj nie widzieli go nawet, a pomimo to podawali pomysły rozlicznych „telefotów“, choć one nigdy urzeczywistnione nie były. Głośny „telelektrofot“ Szczepanika papieru nigdy nie opuścił i rozwiął się po przelotnej chwale w pismach codziennych.

Do tejże kategorii wynalazków selenowych należy też słynne przed niewielu laty „oko elektryczne“, które ludziom wzroku pozbawionym umożliwić miało odczuwanie wrażeń świetlnych, czy jednak naprawdę mógłby być selen do tak zdumiewającego celu podatny, tego powiedzieć nie możemy, nigdy bowiem żaden niewidomy oka elektrycznego do swego czoła nie przyczepił, nie zrodziło się nigdy i na papierze utknęło.

3) Wynalazki wyłamujące drzwi otwarte. Po pierwowzór tego typu wynalazków nie będą sięgał do czasów odległych, znajduję go w dawnych swych wspomnieniach. Było to w czasie, gdy niedawno dopiero zapłonęło światło naftowe, a zdumienie budziła lampa tak prostej konstrukcyi, bez całego mechanizmu zawilego dawnych lamp olejnych. Na ulicy, gdzie mieszkałem, słył jako wynalazca do wszystkiego mały człowieczek, prosty blacharz swego zawodu; nowa lampa widocznie tak go uderzyła, że zapragnął lepszą zbudować. Pokazywał mi ją, a na zapytanie, czym się jego lampa od innych wyróżnia, oświadczył po namyśle, że każdą inną lampę zapalać można jedynie zapalką, jego zaś lampa zapalać się daje i zapalką i świecą.

Była to zresztą lampa podobna zupełnie do innych lamp ówczesnych, tylko nieco gorsza i niezgrabnie wyrobiona, — wynalazca wyłamывał po prostu drzwi już otwarte. Potem widywałem nieraz tłumy takich wynalazców, ilekroć zjawiał się wynalazek głośny i zyskowny, a przytem zalecający się konstrukcyą prostą, niezbyt zawilą, jak telefon, fonograf, kinematograf. W takich razach wyrastają obficie wynalazki nowe, korzystające z pomysłu już gotowego; od wynalazku pierwotnego różnią się jedynie drobnym, zaledwie dostrzegalnym szczegółem, najczęściej są od niego cokolwiek gorsze i rychło

Fabryczny skład maszyn, motorów, kas ogniotrwałych, sikawek, pomp i wszelkich artykułów technicznych. Projektuje i urządza gorzelnie, browary i tartaki, fabryki krochmalu i syropu kartoflanego. Cegielnie, młyny wodne i parowe, jakoteż wszelkie inne zakłady fabryczne i przemysłowe gospodarcze. Urządzenia dla elektrycznego oświetlenia i przeniesienia siły. Wodociągi i ogrzewania centralne. Wykonywanie wszelkich dotyczących projektów i robót rekonstrukcyjnych. Specyalność! Młyny motorowe, motory i lokomobile do poruszania zapomocą benzyny, spirytusu, ropy naftowej i motory ssąco-gazowe do wytwarzania gazu.

Zaprzysiężony
rzeczoznawca
c. k. Sądu
krajowego
we Lwowie.

Pierwszy krajowy zakład budowy młynów

Leopold Hermann

BIURO TECHNICZNE.

Lwów, ul. Grodecka 14 a.

toną w zapomnieniu. Zapewne, śród całego mnóstwa tych zachodów zmarowanych ten lub ów wynalazca, przy wytrwałości nauką i zdolnością ożywianej, potrafi wprowadzić istotne, choć drobne ulepszenie, które zapisuje się trwale w dziejach postępów techniki. Potężny motor parowy naszych czasów wyrósł przecie z prostych machin pierwotnych *Saverego* lub *Newcomena*, ale już skromnych początków swoich zgoła nie przypomina.

Tu wszakże wykraczamy już poza założenie nasze, nie o istotnych bowiem, ale o rzekomych tylko i nie-donoszonych wynalazkach mówić nie liśmy. Poznaliśmy kilka ich typów, z którymi często spotykać się możemy i o których nieraz rozchodzą się wieści cudowne. Czy poza błyskotliwym takim pozorem tkwi treść rzetelna, czy niema wskazówek, któreby dozwoliły odróżnić czczą pogłoskę od wiadomości rzetelnej, trudno to powiedzieć, czasy bowiem nasze widziały mnóstwo wynalazków istotnych tak zdumiewających, że początkowo zgoła się nie-prawdopodobne wydawały. Jedno chyba służyć tu może kryterjum.

Wielkie odkrycia i wynalazki rodzą się w zaciszu pracowni badacza, wrzawa jest kłamliwa. Świadczą o tem przykłady lat ostatnich.

Szkola a życie współczesne.

(Ciąg dalszy).

Wprost nierozsądnym jest zamiar, wtłoczenia pamięciowo w mózg młodej jednostki całego ogromu współczesnej wiedzy i faktów rozległego życia.

Przecież kultura dzisiejsza, to sprawa potężna, gromadząca się co najmniej od lat 6000; mózg ludzki musi obecnie, obmyślać środki dla przyswojenia nagromadzonego zapasu, bez nadmiernego przeciążenia — poprostu dla ulżenia pamięci.

Szkola więc stać się ma ochronną warownią dla ludzkiego mózgu, wobec niepowstrzymanej, fali wrażeń, wiedzy i faktów realnego życia — ma do pomocy w orientacji.

W odległej przeszłości, w początkach rozwoju cywilizacji, widzimy rzecz olbrzymią — pierwsze zabezpieczenie dla ochrony pamięci: wynalazek pisma, jestto, jak

Pouczenia i przepisy.

Nitowanie pneumatyczne.

Wobec stałego dążenia do stosowania kotłów parowych o wysokim ciśnieniu, a zatem wskutek konieczności zwiększenia grubości ścianek kotła, musiano zastąpić w fabrykach nitowanie ręczne maszynowem. Nitowanie maszynowe, z powodu swych zalet, znalazło szybkie zastosowanie, nie tylko przy wyrobie kotłów parowych, lecz i przy wykonaniu przeróżnych konstrukcji żelaznych. Do ostatnich czasów w wyłącznym prawie użyciu było nitowanie hydrauliczne, z wyjątkiem nielicznych przykładów urządzeń tego rodzaju, wprawianych w ruch elektrycznością; obecnie jednakże poważną już konkurencyę urządzeniom hydraulicznym czyni ściśnione powietrze. Hydrauliczny system nitowania wymaga znacznych urządzeń, jest więc kosztowny i może się opłacać tylko w dużych fabrykach. Woda znajduje się tu pod ciśnieniem 150—200 atm., wobec tego nie można stosować przewodów elastycznych, jak również trudno utrzymać przez dłuższy czas w zupełnej szczelności kolana przewodów rurowych. Okoliczność ta zmusza urządzać maszyny hydrauliczne do nitowania jako stałe. W większości wypadków stemple w tych maszynach umieszcza się poziomo, kotły zaś przeznaczone do nitowania zawieszają pionowo, co znów

pociąga za sobą konieczność urządzania silnych wind.

Zupełnie inaczej rzecz ta przedstawia się w instalacjach pneumatycznych. Tutaj maszyny do nitowania po większej części są ruchome zwieszając je można na zwykłych windach, jakie się znajdują w każdej kotłarni, kocioł zaś, przeznaczony do nitowania, spoczywa na rolkach i potrzeba go tylko obracać przy nitowaniu szwów poprzecznych, lecz to nie wymaga żadnych specjalnych urządzeń i daje się skutecznie przy użyciu nieznacznej siły. Podczas nitowania szwów podłużny kocioł pozostaje nieruchomym, a przesuwają się naprzód lub w tył tylko maszyny do nitowania. Prężność powietrza, niezbędna do poruszania maszyny, wynosi 6—7 atm., przewód przechodzi zwykle wzdłuż całego warsztatu, posiada w wielu miejscach odgałęzienia i od nich powietrze ściśnione doprowadza się do maszyny do nitowania za pośrednictwem kieszek elastycznych. Maszynę do nitowania zaopatruje się w tłok o dużym skoku, i za pośrednictwem dźwigni ciśnienie tłoka przenosi się na stempel, który wywiera ciśnienie na nit od 40.000 do 50.000 klg. Urządzenie tego rodzaju posiada jeszcze i tę dobrą stronę, że gdy w maszynach hydraulicznych stempel wywiera na stałe jednakowe ciśnienie, w pneumatycznych ciśnienie to stopniowo wzrasta i pod sam koniec osiąga swego maximum. Niezależnie od tego, że w ten sposób otrzymuje się

gdyby ratunek dla umysłu ludzkiego, nieodłączną podpora pamięci na drodze postępu ludzkości. Pismo, książka, oswobodziły pamięć jednostki od przygniatającego balastu, utworzyło się w głowie tyle wolnej przestrzeni, ile właśnie książka zamylała faktycznej i duchowej treści.

Wszystko, co było w książce, było niejako wypromieniowane z mózgu i jak długo książka była pod ręką, nie ciążyła jej treść. — Czem bardziej naprzód postępowała ludzkość, tem ważniejszą stawała się rola książki.

Bez książki dzisiejsza jednolita wiedza nie byłaby do osiągnięcia, bez książki nie mógłby mózg ludzkości udźwignąć brzmienia dzisiejszej wiedzy.

Wszystkie nasze biblioteki, to instytucje — wyswobadzające mózg, zabezpieczające dalszą pojemność umysłu ludzkości. Nie potrzebuję wykuwać na pamięć *Illiady*, bo mam ją drukowaną pod ręką, a gdy

się często czyta, bardzo wiele mi i mowoli utkwii w pamięci.

I to jest właśnie najlepszą ekonomiczną formą pracy pamięciowej — fakta, wiadomości przyswajane swobodnie przez uważne, rozumne czytanie.

Mózg wchłaniający — pracuje rzeczy można — dobrowolnie, reguluje się sam nieświadomie i nie pochłania więcej, niż wygodnie pomieścić może, zupełnie w przeciwieństwie do świadomego wykuwania na pamięć pod przymusem.

Otóż w tem leży fundament dla całej wyższej nauki szkolnej: powinna przyzwyczajać, wychowywać do rozumnego czytania — zamiłowanie do wiedzy, uczynić potrzebą młodej duszy.

Czytać i pisać. — W tych słowach mieści się »alfa i omega« wiedzy od fundamentu, aż do szczytów. Z początku czynną jest tylko ręka i oko, następnie zaś przychodzi czytanie i pisanie istotnie mózgiem, —

lepsze połączenia nitowe, zmniejsza się jeszcze znacznie robotę wykończenia, osadzania główek nitów. Następnie oszczędność przy tym systemie nitowania polega jeszcze na tem, że ciśnienie na nity można regulować dowolnie i stosować je odpowiednio do grubości nitów, tak np. przy nitowaniu dużych kotłów działa się powietrzem o prężności mniej więcej 6 atm., do nitowania zaś rezerwoarów lub też lżejszych konstrukcji żelaznych, wystarcza ciśnienie 3 do 4 atm. W tym celu kompresor powietrzny zaopatrzony jest w odpowiedni regulator ciśnienia który automatycznie, stosownie do ustawienia go, utrzymuje ciśnienie na żądanej wysokości. W urządzeniach hydraulicznych tego rodzaju regulacja jest utrudnioną, gdyż polega ona na zmianie obciążenia akumulatora. Jeżeli teraz porównamy nitowanie maszynowe z ręcznym, to pomijając już jakość roboty, wygrywa się na obsłudze, a w wielu wypadkach i na czasie. Przy zakładaniu nitów dużych średnic, które ostygają wolno, stempel na nicię musi pozostawać dłużej, w tym wypadku robota maszynowa nie jest szybszą od ręcznej, przy nitowaniu zaś cienkich blach 5—6 mm grubości, maszynowa robota idzie 3—4 razy szybciej i w takich wypadkach można na jednej maszynie w ciągu 10 godzin założyć do 1.200 nitów.

W ostatnich czasach powietrze ściśnione, w zastosowaniu do różnego rodzaju maszyn, zaczyna coraz

szerzej wchodzić w użycie; przoduje pod tym względem Ameryka. W Ameryce w wielu warsztatach kolejowych posługują się ściśnionem powietrzem w szerokim zakresie. Można się zatem śmiało spodziewać, że i nitowanie pneumatyczne znajdzie szerokie rozpowszechnienie, gdyż urządzenia pneumatyczne, jako niezbyt kosztowne, dadzą się z korzyścią stosować i w niewielkich fabrykach, dla których nie opłacałyby się urządzenia hydrauliczne.

Głosy z kraju.

Technicy polscy.

Zamieszkali w Warszawie przedstawiciele członków rosyjskiego związku akademickiego, stanowiący tak zwaną komisję szkolną, zwrócili się przed kilku miesiącami do grona techników polskich w liście (w języku polskim) w którym proszą o informacje krytyczne, dotyczące stanu warszawskiego instytutu Politechnicznego, w szczególności zaś o odpowiedzi na następujące pytanie:

1. Jaki jest poziom wiedzy i czy dostateczne wiadomości posiadają inżynierowie, kończący warszawską Politechnikę i o ile uzdolnieni są oni do zastosowania takowych w praktyce?

2. Czy Politechnika wydaje ludzi technicznie rozwiniętych: czy inżynierowie Politechniki wykazują uzdolnienie do samodzielnej pracy?

3. Czy wiadomości i poglądy kończących Politechnikę studentów odpowiadają tradycjom i potrzebom polskich techników?

4. Dla jakich przyczyn polscy technicy nie korzystają z naukowych i technicznych urządzeń instytutu do rozwiązywania kwestyi technicznych?

5. W jakim stopniu Politechnika, jako miejscowy zakład techniczno-naukowy zdążyła dotąd przejawić swą naukową działalność?

6. O ile ujemnie wpływa na cały ustrój specjalnego wykształcenia w Politechnice nadanie przez dyplom obszernych praw?

7. Czy instytut* wywiera wpływ wychowawczy lub ogólno-kształcący

Na te zapytania grono techników polskich sformowało odpowiedzi, które tutaj w dosłownym odpisie podajemy.

Odpowiedzi na pytania związku akademickiego rosyjskiego.

Wobec siedmioletniego zaledwie istnienia Politechniki warszawskiej i trzech dopiero roczników jej wychowawców, znajdujących się w praktyce (czwarty rocznik otrzymuje dyplomy w roku bieżącym), przedwczesny byłby sąd o tem, czy ich poziom wiedzy jest dostateczny, czy są oni rozwinięci i zdolni do pracy samodzielnej, gdy młodzi ci wychowawcy z konieczności zajmować jeszcze muszą stanowisko podrzędniejsze, na których nie działają samodzielnie, lecz się dopiero wprawiają do praktyki, kierując się wskazów-

tędy kroczyć winno właściwe kształcenie, ułatwić poznanie jest zadaniem szkoły wyższej.

Słynny prof. Maurycy Benedikt (psychiatra) omawiając w dziele swem o duszy, nader trafnie dzisiaj system wychowania, bezużytecznego przeciążania pamięci — wyraża się złośliwie: egzaminowany musi dziś wiedzieć i pamiętać wszystko, co wszyscy profesowie razem wiedzą, lub nie wiedzą.

A słynny Billrot, w dyskusji nad sprawą dzisiejszego wychowania, przyznawał, że musiał wprost czynić starania, aby pozapominać trzy czwarte niepotrzebnego pamięciowego balastu.

Doprawdy — przykre wrażenie czyni egzaminowany, doskonale obkuty w wszystkich przedmiotach, którego pamięć na każde pytanie reaguje, jak dzwonek elektryczny przy naciskaniu guzika, a wszak to chluba dzisiejszej metody, tak zastru-

gają: delikwent na wzorowe świadectwo dojrzałości.

Mimowoli budzi się przekonanie, że Chińczycy lepiej się urządzili, jeśli jest prawdą, że ostatni egzamin mandaryński składa się w 70 roku życia. — Młody człowiek miał przynajmniej dosyć czasu do rozsądnego skompletowania swego wykształcenia.

Mało ludzi zdaje sobie sprawę, jakie właściwie są rezultaty ogromnego nakładu pracy wychowawczej pośród tysiącznych trudów i kłopotów, tego choćby i licznego grona dzielnych nauczycieli i wychowawców.

Oto wypchane wiadomościami, pięknie patynowane głowy kilkunastuletnich wychowanków ukazują się po kilku latach praktycznego życia, jak gładko wypolerowane, puste banie.

Patyna niestety nie była prawdziwą.

Całe gromady młodych ludzi

kończą dzisiaj gimnazya, szkoły realne i t. p. luczny im aż w głowie od różnych, logi... izmów i t. p., a wchodzą w życie jak ślepi, bez najmniejszego zamiłowania do książek, bez najmniejszej zdolności do wyrobienia sobie jasnego poglądu na zjawiska życia, bez dążności do dalszego kształcenia siebie.

Sam miałem kolegów wprost wzorowych, którzy szli przez klasy z celującymi postęпами i pamięciowo nabita głową, a nigdy nie umieli przeczytać książki — przez całe życie nie wiedzieli wprost na co w ogóle poza fachem dającym chleb, może przydać się książka...

Pozostali nierozwinięci z umyśłem ciasnym, ograniczonymi poglądami, zacofani tak w rozwoju intelektualnym jak i uczuciowym.

Bezładne komórki narodowego i społecznego życia!... (C. d. n.)

Edmund Libański.

kami starszych kolegów. To samo dotyczy i końcowego pytania o wpływ wychowawczym i kształcącym Politechniki na swych wychowawców.

Technicy polscy przez długie szeregi lat, nie mając politechniki w kraju, zmuszeni byli kształcić się poza krajem! nie podążali oni jednak (i to zupełnie słusznie) wszyscy do jednej i tej samej politechniki, nawet nie do politechnik tego samego kraju, lecz czerpali swą wiedzę techniczną z krajów przeróżnych. Many więc w naszych kołach technicznych wychowawców politechnik najprzeróżniejszych; i rosyjskich i austriackich, zwłaszcza lwowskiej, i niemieckich i szwajcarskich i francuskich i belgijskich, nawet włoskich i angielskich.

Po ukończeniu studyów i powrocie do kraju (nieraz po dłuższej dopiero praktyce zagranicznej), w dalszym rozwoju swej wiedzy technicznej każdy mimowoli Ignął do tego źródła, z którego zaczerpnął jej podstawy, pozostawał zatem au courant literatury owego kraju.

Przez wspólną pracę i wzajemne obcowanie tak wykształconych techników, poglądy jednego kraju, jednej szkoły ścierały się z poglądami drugich, a co lepsza przesiąkły zwolna na wszystkich. Nauczono się szanować nietylko to źródło wiedzy, z którego się ją czerpało, lecz i inne. Zapoznawano się z poglądami szkół innych, z ich metodami, a w skutku ostatecznym wyrobiła się w techniku polskim pewna szerokość poglądów technicznych, pewna ich wszechstronność — pewna, że się tak wyrazimy, encyklopedyczna znajomość metod obcych, oprócz gruntowniejszej znajomości metod własnych lub przewrotnie przyswojonych.

Ta właśnie wszechstronność poglądów technicznych, to poszanowanie metod obcych, niezasklepianie się w metodach jednej szkoły, a obznajomienie się z metodami szkół innych i wybór w każdym poszczególnym przypadku najwłaściwszej, śledzenie za postępani technicznymi wszystkich krajów, to, w kilku słowach, techniczna tradycja techników polskich z ostatnich kilku lat dziesiątków.

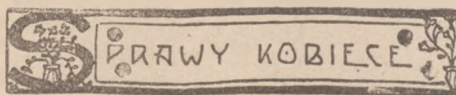
Lecz wychowawiec obcej politechniki, wracając do kraju, przywoził

ze sobą nietylko wiedzę techniczną: kilkoletni pobyt w obcym kraju pozwalał mu się zapoznać z jego stosunkami, z jego kulturą, której sporo sam wychowawiec nawet mimowoli musiał w siebie wchłonać. Przy wspólnej potem pracy i wzajemnem ze sobą pożyciu techników, pozostających pod wpływami tak przeróżnych kultur., działo się to samo, co z wiedzą techniczną różnych szkół: zapozna ano się nawzajem z kulturami różnych krajów, uczono się szanować w każdej innej to, co na szacunek, a może nawet na naśladowanie zasługiwało, nie przeceniając kultury własnej. I znów w techniku polskim wyrobił się pewien szerszy pogląd na świat, a zarazem i dążność do pracy nad udoskonaleniem własnego społeczeństwa mimo przeszkody, piętrzące się na każdym kroku, a wynikające z nienormalnego, politycznego położenia kraju.

Czyż Politechnika warszawska, przy obecnym składzie grona profesorskiego mogła kształcić swych wychowawców w duchu tej tradycji techników polskich?

Koło obywateli, współdziałających swego czasu utworzeniu Politechniki warszawskiej, życzyło sobie, aby dyplom tej politechniki nie dawał praw do służby państwowej.

(Dok. nast.)

R. Centnerszwerowa.

O reformie wychowania kobiet.

(Ciąg dalszy.)

To zbudzone sumienie etyczne nie pozwoliło jej już przechodzić z dawną bezmyślnością obok nędz i ran społecznych, nie pozwoliło godzić się z tysiącem krzywd i gwałtów, dokonywanych na bezbronnych ofiarach przemocy i wyzysku. Współudział kobiety w życiu kulturalno-społecznym zaznaczył się najogólniej: podniesieniem poziomu pojęć etycznych, gorącą apelacją do sumienia publicznego, szczególnie zaś: napiętnowaniem ugruntowanej przez wieki podwójnej moralności, jako ohydy, tamującej drogę do moralnego i fizycznego uzdrowienia ludzkości. Na tych, tak niesłychanie

ważnych dla życia i zdrowia publicznego, placówkach łączą się już dzisiaj w doskonałym zespole najprzedniejsze męskie i kobiece siły, których pracy wspólny przyswieca ideał etyczny. Obie więc zasadnicze sprawy: podniesienie bytu ekonomicznego oraz fizyczne i moralne odrodzenie ludzkości jednaką ciążą dzisiaj na sumieniu społecznym przedstawicieli obu płci. Jasnym jest wobec tego, że jednakie z mężczyzną zadania życiowe, jakie kobiecie współczesnej w udziale przypadło, dopomina się o jednakie obojga przygotowanie do tego zadania, sama bowiem logika i sprawiedliwość nakazują, aby walczący w jednym szeregu jednaką do tej walki byli uzbrojeni. I mężczyzna i kobieta, sposobiący się z konieczności do pracy zawodowo zarobkowej, powołani oboje do udziału w życiu społeczno-kulturalnym, jednaką zupełnie muszą mieć możliwość czerpania ze wszystkich źródeł doskonałości ducha i ciała, ze wszystkich skarbnic wiedzy i sztuki czystej i stosowanej. Nadto mężczyzna i kobieta, mający żyć i pracować pospołu, muszą wzajem godkownie poznać się, rozumieć i cenić, muszą wyrobić sobie jednolity światopogląd i jednolitość dążeń, o ile praca ich ma być harmonijną, a więc jedynie owocną. To wzajemne poznanie się osobników różnej płci, rozbudzenie wzajemnego ich dla siebie uznania i szacunku, podniesienia kobiety w pojęciu mężczyzny będzie zarazem najprostszą i najskuteczniejszą drogą do zrozumienia i odczucia całej ohydy dwojakiej dla obu płci moralności, a tem samem bodźcem do walki z tem, co stanowi rdzeń momentu rozkładowego. I jakkolwiek radykalna w tym kierunku reforma: starcie z oblicza ziemi prostytutcy wraz z jej nieodłącznym towarzyszem handlem żywym towarem, w najściślejszym pozostaje związku, z podstawami ustroju kapitalistycznego, w nim bowiem przedewszystkiem czerpią oba te trądy społeczne swoje soki odżywcze, nie ulega wszakże kwestyi, że wszystko, co zmierza i przyczynia się do podniesienia poziomu etycznego, do ujednostajnienia moralności, potężnym jest współczynnikiem w walce z nierządem, z zaprzędawaniem

Pierwsze galic. Towarzystwo akc.

Rafineryi spirytusu

we Lwowie

36

poleca
swoje zna-
komite
wyroby
jako to:

87

Wódki polskie, Rozolisy, Likier, Starka litewska, Nalewki, Miłucha, Romy. SPECYAŁY: Absynt, John Bull, Maraschino, Maraschino słodzone.

SKŁADY: Pasaż Hausmana, pl. Kapitulny 3., pl. Bernardyński 2

setek tysięcy kobiet w najpotworniejszą niewolę, w niewolę ciała. Jeśli więc reforma wychowania ma istotnie na względzie wyhodowanie czystego, zdrowszego fizycznie i moralnie pokolenia, musi ona tem samem dążyć do wzbogacenia w duchową treść wzajemnego stosunku mężczyzny i kobiety do duchowego ich zespolenia.

Ze wszystkich powyższych przesłanek wypływa z całą oczywistością wniosek, że wytyczne, jakimi kierować się należy w zreformowaniu wychowania kobiet, muszą być, ogólnie biorąc, identyczne z postulatami, formułowanymi przy tworzeniu programów wychowania młodzieży męskiej, pogromów zreformowanych w myśl potrzeb i ideałów chwili obecnej.

Przechodząc do poszczególnych etapów w rozwojowym łańcuchu wychowania, zacząć wypadnie już od reformy wychowania domowego, przedszkolnego. Zerwać więc należy w pierwszym rzędzie z rutyną, pchającą do odmiennego traktowania chłopca i dziewczynki od pierwszych chwiejnych ich kroków, po wyjściu z kolebki. Gdy w chłopcu — mówię oczywiście o wychowaniu rozumnym — kształcimy od pierwszych lat życia wytrwałość, hart i sprawność fizyczną, u dziewczynki wciąż jeszcze starym obyczajem kładziemy nacisk na miękkość, czułość i ułaskawienie. Nadto grzeszy wychowanie przedszkolne rozbudzaniem w chłopcach nadmiernej ambicji męskiej przy jednoczesnym urabianiu w nich pogardy dla całego rodzaju żeńskiego. Nauki moralne w rodzaju: »wstydz się płakać, jesteś przecież mężczyzną«, lub »czy ty baba?« i t. d., są chlebem powszednim, a matka strofująca w ten sposób swoich synów, ani pomyśli, jak śliski szykuje grunt pod cały późniejszy ich stosunek do kobiety. Reforma dotyczyć więc już winna wychowania przedszkolnego, które zarówno w stosunku do chłopca, jak dziewczynki, zmierzając winno do umacniania i hartowania ciała, do rozwijania wszystkich przyrodzonych władz wychowawców, do urabiania w nich silnej, sprężystej woli, odwagi, wytrwałości i odporności, a nadto do zadzierzgnięcia pomiędzy obiema płcią-

mi węzłów koleżeństwa, opartego na poczuciu równości i wzajemnej sympatii.

Ten zdrowy, prosty, wzajemny stosunek, jest wszak podstawą i najpewniejszą rękojmią czystości moralnej, warunkującej zdrowie fizyczne wznrastającego pokolenia.

(C. d. n.)

Kronika techniczno-przem.

Z historii masła.

Pierwszą historyczną wzmiankę o maśle znajdujemy w Biblii, mianowicie w 18. rozdziale księgi Genesys czytamy, że Abraham podejmował między innymi masłem i mlekiem trzech aniołów, którzy zwiastowali urodzenie syna. Później prorok Izajasz mówi (w rozdziale 7), że syn Dawida będzie spożywał masło i miód, a w drugim miejscu przepowiada mu, że będzie miał tyle krów do dojenia, że będzie spożywał masło. Także święte księgi Indów, które powstały w 1500 lat przed urodzeniem Chrystusa, wspominają już o używaniu masła przy pewnych ceremoniach religijnych. Zdaje się więc, że już starzy Aryjczycy, praojcowie przeważnej części ludów Europy i Indów, znali najważniejsze przetwory mleka.

Ludy, mieszkające około Morza Śródziemnego, Grecy i Rzymianie, nie znali masła w pierwszych przynajmniej wiekach swej historii. Ani Homer, ani Euripides, ani Teokryt, nie wspominają nigdy o maśle, jakkolwiek mówią nieraz o mleku i serze. Także Arystoteles, który w „Historii zwierząt“ omawia różne rzeczy w związku z mlekiem i serem pozostające, ani słowem nie wspomina o maśle. Rzymianie nauczyli się wyrobu masła dopiero od Germanów. Pliniusz wspomina o niem, że jest jednym z najlepszych przysmaków, używanych przez barbarzyńców.

W pierwszych wiekach chrześcijaństwa używano masła w miejsce oliwy w lampach przed ołtarzami.

Gruntowną rozprawę o maśle napisał Holenderczyk, uczynek Marcin Schookins w r. 1641. W połowie XVII. wieku stosunkowo najwyżej pod względem wyrobu masła stały Niderlandy. Później przyszedł wszakże długi okres przewagi

Francji na tem polu. W ostatnim zaś czasie masło innych krajów, przedewszystkiem Danii, wypiera coraz bardziej masło francuskie na międzynarodowym targu.

Praktyczne zastosowanie telegrafu bez drutu.

Od 1. stycznia b. r. weszła w życie umowa zawarta między angielskim zarządem poczt a „Towarzystwem Marconiego“, mająca na celu połączenie telegrafu bez drutu z powszechną siecią telegraficzną Anglii. Dla handlu zamorskiego fakt ten ma ogromną doniosłość, gdyż umożliwia porozumiewanie się z każdego urzędu telegraficznego z odpowiednim okrętem, znajdującym się na pełnym morzu i naodwrot.

Stacye nadbrzeżne wysyłające depesze do kraju i na morze są: North Tolland, Cap Lizard, Niton, Rosslare, Crookhaven i Malin Head, wszystkie położone na południowej względnie południowo - zachodniej stronie Anglii i Irlandyi. Dotychczas na 23 okrętach znajdują się przyrzędy Marconiego i te pośredniczą we wiadomościach z morza i lądu. Jak słyhać, towarzystwa Marconiego mają zamiar odpowiednie umowy pozawierać ze Stanami Zjednoczonymi Kanadą, Włochami i Belgią.

Wyższe szkoły handlowe w Szwajcaryi.

W ruchliwej zawsze Szwajcaryi założono niedawno w mieście St. Gallen nową wyższą szkołę handlową. Jest to „akademia handlowa i szkoła komunikacji“. Organizacja tego zakładu posłużyć może za wzór w niejednym względzie dla wszystkich, w przyszłości powstać mogących, zakładów pokrewnych.

Co się tyczy organizacyi, dzieli się ta nowa wyższa szkoła handlowa na właściwą „akademię handlową“ i na „szkołę komunikacji“. Akademia handlowa obejmuje dwa oddziały, wyższa szkołę handlu i administracyi, oraz przedmioty nadobowiązkowe. Szkoła komunikacji dzieli się również na dwa oddziały: 1) dla poczty, telegrafu, telefonu, cła i 2) dla kolejnictwa.

Co się tyczy przedmiotów tej nowej wyższej szkoły handlowej w St. Gallen, to na pierwszym miejscu stoi nauka rachunkowości. Do

WYRÓB KRAJOWY!

Na sezon jesienny

ROBOTA RĘCZNA!

Najnowsze fasony obuwia dla Dam,
Panów i dzieci — poleca

Magazyn i pracow. obuwia własn. wyrobu
M. AMSTER, we Lwowie, ul. Jagiellońska l. 9.

Za trwałość materiału ręczę. 30
Ceny tańsze niż w składach zagranicznej tandety. Z prowincyi zużyty bukik na miarę wystarczy.

Proszę o poparcie moich znakomitych
wyróbów obuwia. 18

dalszych przedmiotów należą: matematyka, względnie arytmetyka kupiecka i polityczna, ćwiczenia komercyjne (korespondencyja, buchalterya, obrachunki), geografia i historia handlowa, nauka ekonomii, prawo handlowe, wekslowe i konkursowe, języki, oraz przedmioty nadobowiązkowe, jak np. nauka skarbowości, statystyka, towaroznawstwo, buchalterya państwowa, stenografia, kaligrafia, pisanie na maszynie itp.

Lanolin

jest tłuszczem osiągniętym z wełny, który został dopiero od lat kilku w handel wprowadzony. Lanolin jest doskonałym środkiem na oparzeliznę i rany, pochodzące z urznięcia. Nie wywołuje on, jak to wielokrotnie doświadczenia stwierdziły, nasamprzód zapalenia pociągniętej nim skóry, ale przeciwnie działa przeciw zapaleniu. Własność ta pochodzi stąd, iż lanolin wciąga w siebie nader wiele wody. Jeśli np. chodzi o oparzoną rękę, która jest czerwona od zapalenia, wtedy kładzie się na ranę grubą warstwę lanolinu i oblewa się z wierzchu z lekką wodą. Powstaje w ten sposób maść, która jest doskonałym środkiem przeciw zapaleniu. Lanolin jest także doskonałym środkiem konserwującym, a ma tę zaletę, że nie jest trującym. Szczelne badania wykazały, że na lanolinie nie udaje się żaden rodzaj pasożytów, a wszelkie osiadłe na nim grzybki i bakcyle marnieją w krótkim czasie. Lanolin tworzy dla wszystkich pasożytów nieprzepartą tamę, co jest właśnie najważniejszą rzeczą przy szybkim i dobrym leczeniu ran. Oparzelizna pod lanolium goi się bardzo szybko i nie powstają bąble powodujące bole.

Pocenie się szyb wystawnych.

Pocenie się szyb przy oknach, zwłaszcza wystawnych, jest nieraz bardzo niedogodną rzeczą dla kupców i przemysłowców. Pocenie powstaje stąd, iż temperatura na zewnątrz jest zimniejszą, niż wewnątrz okna. Aby temu zapobiedz, należy uważać na to, aby przy oknach wystawnych były u spodu otwory, by z zewnątrz zimne mogło dochodzić powietrze. Ale i to jest jeszcze niewystarczające. U góry winny się znajdować jeszcze większe otwory, niż u dołu, tak by

ciepłe powietrze mogło górą wychodzić swobodnie, a zimne przedostawać się otworami dolnymi. Wtedy okna nie będą się pociły ani zamarzaly.

Dobrym środkiem przeciw poceniu się okien jest i ten, jeśli się przy wystawnych oknach wstawia drugą szybę o 6—10 centymetrów od pierwszej, obiedwie szczelnie obkityje i po brzegach wyłoży watą. Pomiedzy obie szyby wstawia się kilka naczyń szklanych, napełnionych do połowy kwasem siarczanym, który chciwie wciąga w siebie wilgoć. Z wiosną usuwa się wewnętrzną szybę i wylewa kwas siarczany.

Ze świata kobiecego.

W Norwegii od r. 1882—606 kobiet zdawało egzamina na patenty dojrzałości. Z tych niewielka liczba wstąpiła na uniwersytet; 48 składało egzamin państwowy: 38 medyczny, 7 prawny, 3 filologiczny, 1 teologiczny.

W Danii, jedyny falkutet; który był dotąd na uniwersytecie dla kobiety zamknięty, — teologiczny, obecnie został otwarty, dzięki ministrowi spraw duchownych Christensenowi.

Parlamentowi włoskiemu przedstawiony został projekt prawa do utworzenia *Casa di maternita*. Ma to być dopełnienie owego prawa, które zabrania robotnicom fabrycznym rozpoczęcia pracy swej przed upływem czterech tygodni, po urodzeniu się dziecka. Składki mają być odpowiednie do tego, do jakiej kasy robotnica należy. Jest tych kas 6, a członkinie ich mają od 0,60, do 4,20 lir. dziennego zarobku. Składki to częściowo mają być składane przez pracodawców i pracownice.

Garbarze polscy za granicą.

Kilku robotników garbarskich z Warszawy i Wilna wyruszyło w kwietniu b. r. do Argentyny, skutkiem umów, zawartych z Warszawianinem p. Teodorem Straussem, który w okolicach Buenos-Ayres zamierza utworzyć wielką garbarnię. Robotnicy, wezwani na instruktorów, mają pozostać za oceanem trzy lata. Podług ich informacji, garbarstwo w Argentynie jest przemysłem tak dalece nierozwiniętym, że skóry do delikatniejszego wyprawiania są wysyłane stamtąd do Europy.

Wakujące i poszukiwane posady.

Stowarzyszenie techników w Warszawie (Włodzimirska 3) udziela bliższych informacji.

I. O wakujących posadach dla:

1. Majstra lub technika, obeznanego z działem agronomicznym, na prowincję.

2. Inżyniera-metalurga do stalowni i odlewni żelaza, z dłuższą praktyką; posada od 1. grudnia.

3. Inżyniera ruchu z praktyką warsztatową oraz administracyjną i umiejętnością akordowania robót.

4. Inżyniera konstruktora, specjalisty w zakresie budowy wagonów dla kolejek dojazdowych, tramwai miejskich, oraz wagoników dla kolejek przenośnych.

5. Majstra gazowego (Gasmajstra) od 1. stycznia 1906 r., na prowincję.

6. Technika do biura technicznego przy fabryce, na prowincyi, obeznanego z gorzelnictwem.

7. Chemika, kawalera, od 15. listopada r. b., z pensją 50 rbl. miesięcznie, z mieszkaniem, światłem, opalem i usługą.

II. O kandydatach na posady:

1. Chemika-technika z wieloletnią praktyką administracyjną w fabr. materyałów spożywczych jako dyrektora lub technika.

2. Technika korespondenta, obeznanego z działem budowy maszyn.

3. Inżyniera hutnika z półtoraroczną praktyką jako pomocnika przy inżynierze, kierującego odlewnią lub stalownią w Warszawie.

4. Były szef handlowy, oraz zarządzający fabryką maszyn rolniczych z długoletnią praktyką — na takież stanowisko.

5. Inżyniera-mechanika-metalurga, 4 i pół lat praktyki w hutach żelaznych, posiada język niemiecki.

6. Inżyniera-technologa, pragnącego pracować w większych warsztatach, oddziale hut lub manufaktur krajowych.

7. Technika z praktyką biurową i fabryczną obeznanego z projektowaniem gorzelni, rektyfikacji, kotłów parowych oraz wodnych itp. Miejsce może objąć od 1. grudnia.

W. Primus i S. Jglicki

Łwów, ul. Jagiellońska 1. 12.

Materye na meble, portiere, firanki, story, dywany, chodniki. Meble do salonów, jadalni, sypialni i t. p.

Tapety.

Własna pracownia tapicerska.

Marcin PRUGAR i syn

PAROWA FABRYKA WYROBÓW
STOLARSKICH I PARKIETÓW

Lwów, Supińskiego I. 5. Telefon Nr. 563

poleca: wszelkie w zakres stolarstwa wchodzące wyroby po cenach najniższych. 4

Zamówienia tak ze Lwowa jak i prowincyi uskutecznią się w jak najrychlejszym terminie.

Własne biuro rysunkowe.

Kosztorysy wszelkie i przedmiary bezpłatnie. 56

Pismo - - - -
dla młodzieży

Wieczory Rodzinne

Wychodzi co tydzień wraz z dodatkiem dla dzieci. — Co miesiąc bezpłatny dodatek książkowy.

W WARSZAWIE:

Kwartalnie rub. 1 —
pocztą rub. 1 kop. 25.

W AUSTRYI:

Kwartalnie kor. 3½.
rocznie koron 13—.

Warszawa, Mazowiecka 10.

Pierwsze przedsiębiorstwo wiertnicze

Inż. Z. STYBER 15
i J. ZEITLLEBEN 26

w Starym Zagórzu.

przeprowadza badanie pokładów pod względem tektonicznym i geologicznym, sondowanie terenów pod budowę mostów i gmachów — wiercenia za wodą, naftą i pokładami mineralnymi z dozywaniem rdzenia; dalej wszelkie roboty wchodzące w zakres studniarstwa.

ZAKŁAD ARTY- 14
STYCZNY

Leona Appla

Lwów, — Pasaż Hausmana

26 poleca swoje wyroby: 15

szyby trawione do okien kościołów, klatek schodowych i t. p., szyldy i tablice lanc, z metali, lakiernictwo galant. i budowlane, tablice szklane, mosiężne i t. p. 65

— Cenniki, kosztorysy, bezpłatnie. —

Najlepsza, najtańsza, znakomita

Juliusz Meinl

Lwów, Akademicka

Zlecenia z prowincyi uskutecznią się natychmiast.

Kawa

Herbata

Czekolada

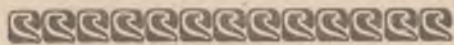
OLÓWKI KRAJOWE

Towarzystwa akcyjnego **St. Majewski i Syn**

Główne zastępstwo na Galicyę w kraj. Związku Przemysłowym: Lwów, Chorążczyzna 17.

Dostać
można
wszędzie.

65/4

Artyst. zakład rytowniczy MAKSA GLASERMANA

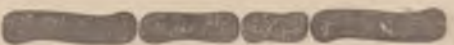
23 Lwów, ul. Sykstuska 1. 17

wykonuje gustownie i tanio:

stampilie kauczukowe i metalowe, tablice i napisy z metalu lane i mosiężne grawirowane, numeratory i stemple datowe, marki pieczętkowe, odznaki dla straży, obcęg do plomb i t. p.

14 Kosztorysy bezpłatnie. 65

24 Patenty 14

na wynalazki, ochronę modeli, marek fabr. i t. d. wyjednywa czynne od r. 1882

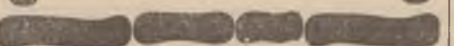
BIURO PATENTOWE

**Włodarkiewicz
& Sieklucki - -**

Warszawa, Włodzimierska 16.

Własne warsztaty mechaniczne. Stały Reprezen. w Petersburgu.

Wynalazki Biuro same nabywa lub pośredniczy w ich eksploatacyi. 65

36 Pierwsza 5
Krajowa Fabryka
wyrobów masarskich

A. Finkelsteina

we Lwowie

plac Gołuchowski 1. 2.

poleca swe znane wyroby

wędlin, salami i t. d. 57

Pierwszy krajowy zakład art. graficzny
ELEKTRYCZNIE URZĄDZONY

MITEGEDÜS
LWÓW
ul. Kopernika 8.

WYKONUJE ARTYSTYCZNIE:
KUSZE DRUKARSKIE WSZELKIEGO RODZAJU
DLA ILUSTRACJI KSIĄŻEK
DZIENNIKÓW CZASOPISM
ANONSÓW CENNIKÓW I T.

FOTOCYNOGRAFIA
AUTOTYPIA
CHROMOTYPIA
FOTOLITOGRAFIA
ŚWIATŁODRUK

ZAKŁAD ART. FOTOGRAFICZNY
SECESSION
LWÓW
ul. Kopernika 8.

POWIĘKSZENIA DO NATURALNEJ WIELKOŚCI PO NAJWIŻSZYCH CENACH.
KUSZE PRZECHOWUJĄ SIĘ NAŚLADOWNICTWO ZASTRZEŻONE.

Oleje cylindrowe
i Maszynowe

w najlepszych jakościach

poleca

Fabryka nafty Fibicha i Stawiarskiego

30 KROSNO. 81

W niedzielę i święta
dwa przedstawienia.

„Colosseum“

Hermanów

Największy Teatr Rozmaitości

codziennie przedstawienia
pierwszorzędnych atrakcyi.

Początek punktualnie o g. 8. wiecz.

Bilety wcześniej do nabycia w biurze Płohna,
ul. Karola Ludwika 9.

Technik z I. roku

z ukończonym gimnazjum poszukuje lekcyi. Zgłoszenia przyjmuje Administracya „Przemysłowca“ pod E. J.

„Architekt“

miesięcznik poświęcony architekturze, budownictwu i przemysłowi artystycznemu

wychodzi w Krakowie raz na miesiąc, w zeszytach ozdobionych licznymi ilustracyami i tablicami rysunkowemi.

Przedpłata rocznie 20 K, 10 rb., 20 m., lub 30 fr. — Pojedynczy zeszyt 2 K, 1 rb., 2 m., lub 3 fr.

Dla członków polskich Towarzystw technicznych o 20% taniej.

Kraków, ul. Zgoda 1.

30 Patenty 47

na WYNALAZKI WYJEDNYWA
inż. St. Dzbański

Wiedeń, Lindengasse Nr. 2.

Międzynarodowe biuro
patentowe. 65

— No, jakże się udał teatr amatorski?
— O, doskonale szło, zanim ciocia Barbara wszystkiego nie popsula.
— A to jakim sposobem?
— Gdy w trzecim akcie amant jej się oświadcza, ona, pddług roli, powinna dać odkosza, tymczasem nie wytrzymała i powiedziała: „tak“.

„Przyroda“

pismo tygodniowe, ilustrowane, poświęcone uprząstępnianiu wiedzy przyrodniczej z szerokim uwzględnieniem geografii. — Administracya „Przyrody“ w Księgarni Naukowej — Warszawa, ulica Krucza 44.

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca“.

Poco kupować za granicą? Czy ma Pan piasek?

Dostanie Pan wszystkie maszyny i formy do wyrobów cementowych jak: prasy, stoły do wyrobu dachówek, podkładki prasowane i lane, matrycy i szablony, formy do rur, farby, olej, młynki do mieszania farb z cementem, oraz podanie sposobu fabrykacji i t. d. we **Fabryce maszyn JANA ENDLERA** (istniejącej już od lat 20-tu) obecnie w Pfaffstätten obok Wiednia nad Kanalem Nr. 106. Wszystkie podane firmy są na składzie, które wraz z maszynowym urządzeniem w ruchu można oglądać w każdym czasie. 49—61

Dobre świadectwo. — Jakto? — pyta pan zgłaszającej się nowej służącej, — w jednym roku aż dwadzieścia razy zmieniałaś służbę?

— Ano tak? — odpowiada służąca, — cóż ja temu winna, że się dra o mnie? oć każda pani chce mieć dobrą służącą!

Juliusz Overhoff we Wiedniu

wykonuje

Aparaty do czyszczenia wody, patent Dervaux-Reisert, Filtry do wody — patent Reisert. Urządzenia do chłodzenia wody — patent Overhoff-Collaut.

Wylądne zastępstwo na Galicyę i Bukowinę posiada

J. Szaynok

biuro techniczne i fabryka maszyn w Rzeszowie.

Przegląd Górnictwo-Hutniczy.

Czasopismo poświęcone sprawom przemysłu górnictwa i hutniczego.

Wychodzi 1. i 15. każdego miesiąca.

Z przesyłką pocztową (w kraju i zagranicą): rocznie 12 rb., półrocznie 6 rb., kwartalnie 3 rb.

Adres Redakcyi: **Dąbrowa** (gubernia Piotrkowska) w gmachu resursy.

Numery okazowe na żądanie wysyła się bezpłatnie.

Dla przedsiębiorców!

Znakomita sposobność do założenia fabryki.

Do nabycia tanio korzystnie położona realność z kamienią frontową, oficynami i wielkim placem **we Lwowie** w dzielnicy grodeckiej) **razem 1000 m²**. Gotówka po. rzeźba 27 000 kor.

Plany. szczegółowe informacje w Admin. „Przemysłowca“.

39

Karol Hornung

Lwów, Szpitalna 40.

Telefon nr. 353.

Parowa fabryka stolarska

wykonuje roboty budowlane, posadzkowe, urządzenia kościelne i szkolne, tak w miejscu jak i na prowincyę po umiarkowanych cenach. 65

14

Używane szyny

wózki, rozjazdy w zupełnie dobrym stanie

z powodu zupełnego zwinięcia interesu tanio do sprzedania. — — — — —

Zgłoszenia pisemne pod „Okazyja“ do Administracyi „Przemysłowca“.

Najznakomitsze wprzód i w tył szyjące i do haftu artystycznego urządzone

„ORYGINALNE VICTORIA“

maszyny do szycia

są najlepsze i wskutek swych wybitnych zalet najtańsze.

Maurycy Frühling

Lwów, Trzeciego Maja 1. 5.

FiBLE: Stanisławów Pasaż — Tłumacz, Rynek.

14

MASARNIA

32

Franciszka Jchniowskiego

we Lwowie ul. Batorego 4. obok Wgo Soleckiego

poleca szynki uznane ogólnie za najlepsze w smaku oraz wszelkie inne wędliny, niezrównanej dobroci również wielki zapas smalcu i słoniny. 85

31

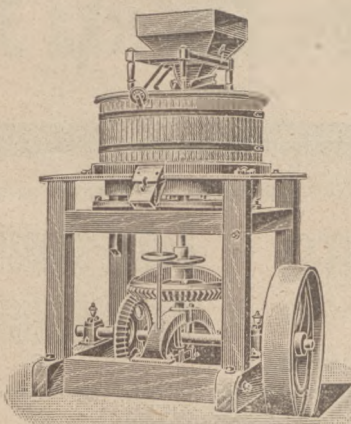
Młyny

poruszane motorami wodnymi, parowymi i ssąco gazowymi

urządza fabryka maszyn

J. SZAYNOK

w Rzeszowie.

można zarobić spruwadzając

Przepisy

do fabrykacji przetworów chemiczno-technicznych, kosmetyków, środków leczniczych itp.

z laboratorium chemiczn.

Dr. chem. DAVIDSOHN

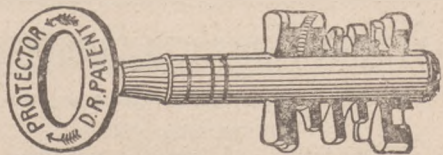
et Dr. med. JUNGSMANN

Berlin Nr. 74. Friedrichstr. 131 D.

Proszę żądać ofert. — Korespondencya polska.

Wiele pieniędzy!

Wiele pieniędzy!

Jedyne zastępstwo i skład na Lwów

Leopold Herrmann
ul. Grodecka l. 14 a.

Cudem techniki
nazywają fachowcy **patentowany zamek Protektor**
w który zaopatruje swe ogniotrwałe i pewne przed włamaniem

Kasy HESKY S. Wertheimer

Fabryka: Wiedeń XVII/3.

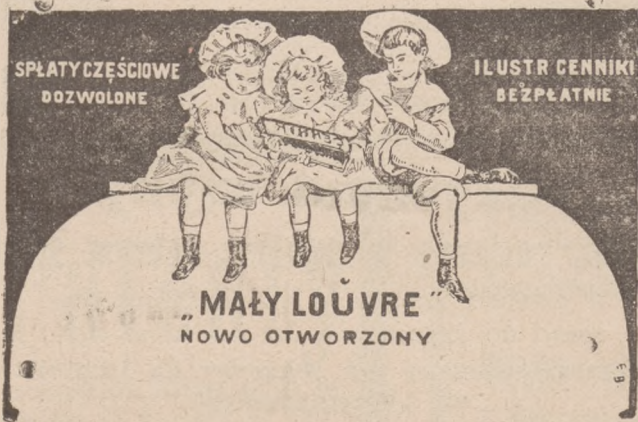
Niezrównane kasy najnowszej konstrukcji. — Tanie ceny fabryczne.

SPŁATY CZĘŚCIOWE

przyznajemy wszystkim osobom, także z prowincji, dobrze sytuowanym, bez różnicy stanu lub rangi.

33 Nowo otworzony Magazyn nowości dla dam i dzieci we LWOWIE, przy ul. Halickiej l. 19a.

„MAŁY LOUVRE“

„MAŁY LOUVRE“
NOWO OTWORZONY

poleca swój olbrzymi wybór

bluzek, kapeluszy, rękawiczek, hasek, szlafroków, matynek, fartuszków, konfekeji dziecięcej dla chłopców, parasoli, parasolek, pończoch i towarów pończoszkowych, woalek i innych towarów modnych, towarów lnianych, bielizny stołowej, bielizny męskiej, damskiej i dziecięcej i w. i.

Zlecenia z prowincji załatwia się odwrotnie

Zarząd Magazynu „Mały Louvre“

we Lwowie, ul. Halicka l. 19a (róg ul. Sobieskiego).

Illustrowane cenniki wysyła się na prowincję darmo i oplatnie.

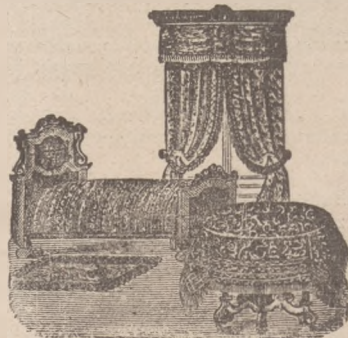
Nasz główny skład dywanów, portyer, firanek, chodników, koców, kołder, kap na stoły i na łóżka, cerat, linoleum i artykułów dekoracyjnych znajduje się we LWOWIE, przy ulicy Sykstuskiej l. 6. a (Pasaż Hausmana).

Spłaty 26

częściowe!

Dozwolone także osobom z prowincji za poprzedniem ustnien lub listownem porozumieniem się.

Bezsprzecznie największy wybór!

Renomowana i powszechnie znana firma

Dom towarowy „Au Louvre“

we Lwowie, ul. Sykstuska l. 6 a (Pasaż Hausmana)

poleca swój obfity i bogato zaopatrzony skład wszelkich możliwych gatunków dywanów (także kościelnych i przed ołtarze) dywaników, portyer, firanek, chodników, kap na stoły i łóżka, cerat, linoleum, kołder, koców, der na konie oraz wszystkich innych przedmiotów dekoracyjnych po nader niskich cenach konkurencyjnych,

Na żądanie wysyłamy na prowincję darmo i oplatnie nasze bogato illustrowane cenniki, w których są opisane także towary lniane i bawelniane, bielizna męska i damska, szyfony, płótna, bielizna stołowa i inne ważne artykuły, w zakresie domowego gospodarstwa wchodzące. Zlecenia z prowincji załatwia się odwrotnie.

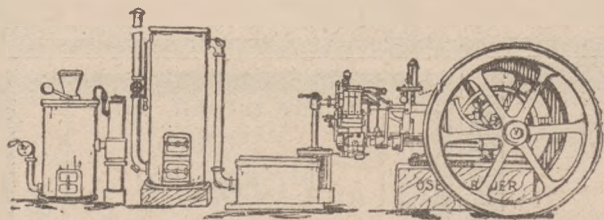
By ująć pomyłkom, prosimy na nasz adres dokładnie zważać.

Z poważaniem Zarząd firmy:

Dom towarowy „Au Louvre“

Lwów, Sykstuska 6 a.

6

Skład motorów wybuchowych

URZĄDZEŃ MŁYNÓW I FABRYK

39

Leon Heller, Lwów, Grodecka 35.

Kosztorysy i plany na żądanie.

40

Goleszowska fabryka Najlepsze polecenia na żądanie do usług
cementu portlandzkiego
Goleszów

(stacja kolei, poczta i telegraf na miejscu).

Roczna produkcja 1,200.000 — 1,500.000 ctn. metr. portland-cementu.

7

Zawsze jednostajny — pierwszej jakości — najprzedniejszej miążkości.

132

Przewyższa znacznie przepisy normowane przez Stow. austriackich inżynierów i architektów.

58

SPECYALNOŚĆ:

cement do wyrobu posadzek i kamienia sztucznego rur i dachówek cementowych.

Podgórze-Bonarka¹⁰ FABRYKA PORTLAND CEMENTU

Bernard Liban i Spka

(pod Krakowem).

14 poleca swój produkt najprzedniejszej jakości.

65

WODOCIĄGI

dla miast, miasteczek, gmachów publicznych

projektuje i wykonuje firma

August Löw i Sp.

LWÓW, ul. Kołłątaja 1. 6.

Adres telegramów: „KALORVA“ — LWÓW.

Ogrzewanie centralne

wszelkich systemów

Łaźnie, łazienki, pralnie, suszarnie, wszelkie urządzenia mechaniczne. Poszukiwanie i uchwycenie źródeł, wiercenie studzien, ustawianie pomp. Instalacje domowe z łazienkami i klozetami.

Generalne zastępstwo dla Galicyi i Bukowiny patentów łaziennickich szafkowych „The Elkay Syndicate“ w Londynie. (w)

Krajowy Związek Przemysłowy

AGENCYA HANDLOWA WYDZIAŁU KRAJOWEGO

we Lwowie, ulica Chorążczyzny 1. 17.

Przyjmuje zastępstwa fabryk krajowych i utrzymuje agencję handlową. Pośredniczy w eksporcie wszystkich kraj. produktów.

UTRZYMUJE BAZARY KRAJOWE:

we Lwowie, Hotel Georgea, — w Krakowie, Rynek główny 1. 20, w Nowym Sączu, ul. Krakowska 1 7 — w Przemyśle, ul. Franciszkańska

które polecają

sukna, płótna, dreliki, barekany, makaty, kilimy, wyroby koszykarskie, zabawki i wogóle wyroby krajowego przem. tak fabrycznego jak i domowego.

Informuje w kwestyach rodzimego wytwórstwa i handlu.

65

Architekci

J. SOSNOWSKI & A. ZACHARIEWICZ

krajowe przedsiębiorstwo robót betonowo-żelaznych konstruujące ogniotrwałe, żelazno-betonowe - - - -

(BETONS ARMÉS)

Systemu Hennebique.

EXPOSITION UNIVERSELE 1900.

GRAND PRIX

Wystawa Jubileuszowa we

Lwowie 1902

zaszczytne uznanie.

STROPY, MOSTY, TUNELE, FUNDAMENTA, KANALIZACYE, ZBIORNIKI, FABRYKI, MŁYNY, PILOTY BĘTONOWE i t. p.

Wstępno projekta i przedmiary bezpłatnie.

Lwów, ul. Na Błonie 3.

FILIA

Kraków, ul. Szpitalna 17.

Telefon 470.

65

JÓZEF GORLECKI.
 FABRYKA
 SIATEK, MEBLI, KONSTRUKCYI ŻELAZNYCH
 i WYROBÓW ORNAMENTALNYCH RUTYCH.
 KRAKÓW, ul. św. Wawrzyńca 26.

Telegr. Józef Gorlecki Kraków.

Telefon 277.

65

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca”.

16 WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych, domów prywatnych i t. d.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. Wiercenie studzien. Ustawianie pomp. Instalacje domowe z klozetami, łazienkami itd.

projektują i wykonują:

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków, ul. Kolejowa l. 18.

Najlepsze referencye z dotychczas wykonanych robót. — Kosztorysy bezpłatnie.

65

Centralne

14

Ogrzewanie

wszelkich systemów

I WENTYLACYE

Łaznie, Mechaniczne pralnie, suszarnie i t. d.

17 Dryginalne

SINGERA

Patrz na
markę fabryczną.

Maszyny -
- - do szycia

Singer Comp. Tow. akc. Maszyny do szycia

Lwów, ul. Sykstuska 6.

E. HAUSMANN

Łwów, Pasaż Hausmana 6.

20

Telefon 303.

23

Pierwsze krajowe zakłady dla wszelkich urządzeń elektrycznych. Największe składy wszelkich materiałów instalacyjnych, aparatów i t. d.

Światło — Przenoszenia siły — Telefony — Gromochrony — Sygnały — Instrumenty — Akumulatory — Baterye — Latarki — Świeczniki.

74

KOSZTORYSY GRATIS I FRANKO.

BRACIA

RZĘDOWSCY

BIURO ELEKTROTECHNICZNE

Lwów ul. Sykstuska 16. i ul. Balonowa 12.

Krajowy zakład dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych. Własne warsztaty.

NAJWIĘKSZE SKŁADY WSZELKICH ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH.

Polecają żarówki tantalowe zużywające 50% mniej prądu.

Kosztorysy bezpłatnie.

21

Laboratorium handlowe

25

Inż. MARYANA WIELEŻYNSKIEGO, zaprz. rzeczoznawcy sąd. w Borystawiu.

Wykonuje: Analizy i badania wszelkich produktów z dziedziny przemysłu naftowego i woskowego, w szczególności ropy i olejów smarowych. — Analizy gazów kominowych i kopalnianych i t. d. — Analizy gleby, gliny i minerałów. — Analizy moczu, sputum i t. d. pod kontrolą dr. med. Klarfelda w Drohobyczu.

— Udziela informacji i porady technicznej z zakresu przemysłu naftowego. — Zajmuje się naukową reklamą produktów krajowych.

37

Wodociągi,

wiercenia studzien, ustawianie pomp, pralnie, łaznie, susznie itd. - - -

19 urządzają

Chylewski, Kruby i Sp.
Lwów, Kopernika 15 a. — Telefon 534.

Ogrzewania centralne

Oświetlenia 14

MOTORY--

i wszelkie urządzenia mechaniczne.

REPREZENTACYA

Kraków, ulica Szewska l. 23.

Adres telegr. Chylewski, Lwów. — Kosztorysy bezpłatnie. 65

Posiadacze losów

mogą u nas dostać za nie pełny kurs dzienny i na życzenie te same losy (t. j. te same numera) grając na nie bez przerwy, nabyć na dogodnie spłaty miesięczne. Losy gdziekolwiek zastawione, wykupujemy i przeprowadzamy powyższą transakcję.

Polecamy uprzejmie naszą firmę do wszelkich obrotów bankowych. Kupno i sprzedaż obligacji, losów i monet. — Agentów żadnych nie wysyłamy. — Kalendarzyk bankowy bezpłatnie.

SCHÜTZ i CHAJES

DOM BANKOWY

we Lwowie, plac Maryacki 7.